

СТЕФАН ЦВАЙГ СКАРЛАТИНА

Превод от немски: Ива Илиева, 1987

chitanka.info

В Йозефщат — му бяха казали приятелите от родния край, — там да си наемел стая, щом пристигне във Виена. Намирал се близо до университета и всички студенти предпочитали да отседат там, защото кварталът бил тих и донякъде старомоден, освен това по традиция представлявал тяхна главна квартира. Ето защо направо от гарата, където на първо време беше оставил багажа си, с питане бе прекосил многобройните, непознати и шумни улички, разминавайки се с безброй забързани люде, които тичаха под дъжда, сякаш някой ги гонеше, и неохотно му даваха своите напътствия.

Есенното време бе неумолимо. Острият, мокър дъждец ръмеше непрекъснато и отмиваше от сивите дървета последните треперещи листа, громолеше от всички капчуци и раздираше тъжното небе на милиони мрачни късове. Понякога вятърът издухваше пред себе си дъжда като пърхаща кърпа, запращаше го срещу стените, а той плющеше и чупеше чадърите на хората. Скоро из улиците можеха да се видят само подскачащите черни карети със запотени коне и бягащите сенки на минувачите.

Младият студент обиколи доста къщи, изкачи се и слезе по многобройни стълбища и бе доволен, че за няколко мига е избягал от неприятния дъжд. Разгледа доста стаи, но не хареса нито една. Може би дъждът и студеният здрач придаваха на всички помещения неугледен вид и ги изпълваха с нездрав, спарен въздух. Сърцето му леко се сви от болка, когато се сблъска с мизерията и мръсотията на някои квартири, до които се добра по разкривени, влажни стъпала — обзе го сякаш първото предчувствие за великата тъга, която се спотайва зад челата на тези схлупени, овехтели къщурки от предградията. Търсенето ставаше все по-неуверено.

Най-сетне се реши. Нае стая в горния край на Йозефщат в една доста вехта, ала спокойна и просторна сграда със старовремски уют. Стаята бе обикновена и всъщност по-малка, отколкото би желал да бъде, но прозорците ѝ гледаха към голям двор един от онези старинни дворове из предградията, в които можеха да се съзрат по няколко дървета, които сега шумоляха под дъжда и леко потръпваха от студ. Привлече го последната колеблива зеленина и далечният спомен за родните градини, както и неуморното чуруликане на едно канарче, което запя от дървения си кафез, щом той дръпна звънчето в преддверието, а сетне разгледа и стаята. Прие го като добро

предзнаменование, а и хазяйката му допадна: позастаряла, измъчена женица, вдовица на някакъв чиновник, както сама разказа. Тя обитаваше един беден кабинет заедно с малката си дъщеря, а съседната стая се заемаше от друг студент, чието присъствие личеше от визитната картичка на входната врата.

Оставаха още няколко часа до вечерта и той пожела да разгледа набързо част от чуждия град, за който бе мечтал дълго, ала настроението му се помрачи от студения дъжд, безредно шибан от вятъра. Влезе в някакво кафене, сетне дълго и замислено се взира в билиардната маса, върху която бялата топка гонеше червената, заслуша се в разговорите на множеството непознати около себе си и се опита да преглътне горчилката от разочарованието, което напираше в гърлото му и трябваше да бъде споделено с някого. После отново стана да се поразтъпче из улиците, но дъждът бе твърде упорит. Влезе в една гостилница мокър до кости, вечеря набързо и неохотно, след което се прибра.

Ето че се озова в своята стая и се огледа. Вещите не бяха много, стояха някак изоставени, без вътрешна връзка, без чар и живот: два стари шкафа, приведени напред, които въздишаха, щом човек пристъпеше към тях, легло, застлано с излиняло одеяло, бяла лампа, която меланхолно се поклащаше в сумрака на стаята, паянтова, старинна виенска печка. Между тях — няколко цветни репродукции и снимки: бледи изображения, безразборно разположени едно до друго, непознати лица, които навярно от години се наблюдаваха взаимно, без да се познават. Студ нахлуваше от неприветливия коридор, чието прозорче не можеше да се затвори напълно и неспокойно потракуваше, щом вятърът запратеше дъжда срещу стъклото му.

Побиха го ледени тръпки. Чувствуваше се чужд сред тези вехтории. Кой беше спал в това легло, кой си бе почивал на креслата, кой се беше взирал в огледалото, от което сега плахо и едва ли не плачливо го гледаше неговото бледо детинско лице? Нищо не му напомняше за минали събития, всичко му бе чуждо и той усети хладината чак в кръвта си.

Трябваше ли вече да си ляга? Беше девет часът. За пръв път щеше да ношува под чужд покрив. Близките му навярно седяха сега около кръглата маса, осветени от меката златиста светлина на лампата, подхванали спокоен разговор. Представи си как Едит, русокосата му

сестра, ще стане подир малко и ще се доближи до пианото, за да изсвири я някоя тъжна соната, я някой жизнерадостен валс — всъщност онова, за което той я бе молил. Ала къде беше попаднал днес младежът, който инак заставаше в сянката на пианото и мечтателно политаше ведно със звуците, докато тя станеше и сърдечно му пожелаеше лека нощ?

Не, все още не му се спеше. Пристъпи към куфара, които междуременно беше пристигнал, и извади малобройните си вещи, грижливо подредени от неговите близки. Когато ги заизважда, неволно помисли за ръцете, които с любов бяха сторили всичко това за него. Радостно стъписан, откри между книгите една изненада — снимката на сестра си, която тайно я беше мушнала там, а отгоре ѝ бе написала сърдечно пожелание. Дълго разглежда светлото усмихнато личице, сетне постави снимката на писалището, за да го гледа оттам приветливо и утешително — него, самотника! Ала му се стори, че усмивката помръква; все повече сред здрача наоколо, сякаш и тя като него започва да се натъжава. Изпълни се с такава горест, че вече почти не се осмели да я погледне.

Дали пък да не излезе още веднъж навън, да напусне притъмнялата безутешна стая? Когато застана на прозореца, забеляза как дъждът се лее неспирно. Върху притъмнелите стъкла се събираха капчици вода, поспираха се, после други ги повличаха със себе си, сетне бързо се стичаха надолу като сълзи по гладко детинско лице. Прииждаха все нови и нови и пак така се стичаха надолу, идваха от всички страни, сякаш целият външен свят изплакваше своята мъка с милиони сълзи. Остана така навярно около половин час. Тихият ромон, преизпълнен с приглушени терзания, безкрайният поток на капките, непонятната музика на стенещите дървеса — тази странна картина на рукналите сълзи дълбоко разтърси душата му. Обзе го дива тъга, която напираше да избухне в неистов плач.

Искаше му се да дойде на себе си. Такава ли трябваше да бъде първата му вечер във Виена? Колко често беше си я представял в своите мечти, в разговорите със сестра си и приятелите... Не бе мислил нищо определено, ала все пак беше очаквал пламенност и светлина, буреносен полет из озарени улици — напред и все напред, сякаш на следващия ден великолепието вече нямаше да го има, сякаш още от първия час трябваше да получи незабравими спомени! Беше се

виждал сред засмени събеседници — как пее, подтикван от лудешко немирство, как подхвърля шапката си, а сърцето му едва не изскача от гърдата... Но ето че стоеше тук, пред замъгления прозорец, зъзнец, сам, вираше се в рукналите капки, първо две, сетне три, отново две, без да откъсва поглед от невидимите пътища, по които се стичаха надолу. Стисна клепки, за да не потекат внезапно и неговите собствени сълзи, за да не капнат върху студените му ръце. Нима за това бе копнял толкова години?

А времето течеше твърде бавно. Стрелката на стария часовник в дървена кутия пълзеше едва забележимо. И страхът от вечерта надвисваше все по-заплашително над него — тази необяснима, детинска уплаха от самотата в непознатата стая, дивият копнеж по дома, който вече не можеше да отрече. Беше съвсем сам в големия град, където туптяха милиони сърца, но не му продумваше никой освен плющият, присмехулен дъжд, никой не го изслушваше, не го поглеждаше. Едва надмогваше риданията на сълзите си, срамуваше се от детинската си слабост, ала не съумяваше да се отърси от тревогата, която се криеше зад мрака и неумоливо се вираше в него със стоманения си поглед. Никога не бе копнял за една дума както сега.

Тогавя някъде наблизко изскърца врата и се затвори с трясък. Както се бе свил, младежът подскочи и напрегна слуха си. Някакъв дрезгав и все пак школуван глас затананика наблизко отделни куплетчета от студентска песен, сетне се чу шум от драсване на кибритена клечка и от манипулиране с лампа, която навярно току-що бе запалена. Това можеше да бъде само неговият съсед юрист — така му беше съобщила хазайката, — комуто предстояха последните изпити. Дълбоко си пое дъх, защото за миг бе изтръгнат от своята изоставеност. Оттатък се чу скърцане на тежки, напети стъпки, които кръстосаха дъсчения под на стаята, песента зазвуча все по-отчетливо и младежът внезапно се засрами, задето подслушва толкова уплашено. Безшумно се промъкна до масата, сякаш се страхуваше, че онзи ще го съзре през стената.

В този миг гласът замлъкна, кръстосващите стъпки заглъгнаха. Съседът му вероятно беше седнал. Ромолещите капки пак го заприказваха, а пропитата от страх самота отново надникна иззад мрака.

Струваше му се, че ще се задуши в тясното пространство. Не, сега не биваше да остава сам. Стана, изчака червенината на страните му, получила се от дългото лежане, да изчезне, окашля се, изпробва гласа си, сетне се измъкна навън и тръгна към вратата на съседа. Спира се на два пъти, ала най-сетне боязливо похлопа на чуждата врата.

Последва явно изненадано мълчание. Подир това прозвуча звънкото:

— Влезте!

Отвори вратата. Обгърна го облак синкав пушек. Тясната стая бе ужасно задимена, а предметите придобиха в първия миг неясни очертания, защото въздушното течение раздвижи напластения дим. Съседът му стоеше прав и с изненада наблюдаваше влизащия човек. Тъкмо бе свалил сакото и жилетката си, полуразкопчаната риза разголваше без сянка от свян неговите широки, космати гърди, обувките си бе захвърлил на две страни върху пода. Снагата му беше яка, по селски грубовата, и подхождаше по-скоро на някой работник, но не и на студент — особено заради начина, по който бе застанал: с къса лула между зъбите, чийто дим издиша с такава сила, че го запрати чак до вратата.

Влезлият промълви няколко слова:

— Настаних се тук днес и исках да ви се представя като ваш съсед.

Оня отсреща механично удари пети.

— Много ми е приятно. Адвокат Шрамек.

Тогава и новодошлият, обзет от желанието да заличи своя пропуск, побърза да назове името си:

— Бертолт Бергер.

Шрамек го стрелна с поглед:

— Първи семестър ли сте?

Бергер кимна утвърдително и добави, че това е и първият му ден във Виена.

— Естествено, следвате право. Вече никой не следва друго освен право.

— Не, ще се запиша в Медицинския факултет.

— О, bravo, най-сетне един, дете... Но, моля, седнете все пак за малко!

Поканата беше сърдечна.

— Заповядайте една цигара, колега.

— Благодаря, не пуша.

— Е, и това ще стане. Непушачите са на изчезване. И така, един коняк — много е хубав.

— Благодаря... много ви благодаря.

Шрабек се засмя и вдигна рамене.

— Драги колега, не ми се сърдете, но много би ви подхождало прозвището „сухар“. Не пиете, не пушете, доста сте ми съмнителен!

Бергер се изчерви. Досрамя го, че се е държал така непохватно и тутакси е издал своята непохватност, но ако със закъснение изразеше съгласието си, щеше да стане още по-смешен. Само за да каже нещо, повторно се извини заради късното си посещение. Но Шрабек не го остави да се доизкаже, а го задържа с няколко въпроса. Оказаха се почти от един и същи край, единият от Бохемия, а другият — от Моравия, скоро откриха в спомените си и някакъв общ познат. Не след дълго разговорът им се оживи. Шрабек заразказва за изпитите и студентската си компания, за стотиците щуротии, които, изглежда, се превръщат за няколко години в смисъл на студентския живот. Разказът му бе извънредно жив и сърдечен, веселостта му — донякъде шумна, а обиграността му — почти суетна, ала добре осъзната. Съвсем недвусмислено се радваше, че допада на един новак и провинциалист. А последното му се удаде повече, отколкото бе предположил. Бергер поглъщаше и най-незначителните неща с неописуемо любопитство, защото му се струваше, че те са предвестник на новия живот, който го очакваше тук, във Виена, хареса му сърцатият изказ, начинът, по който Шрабек издишваше дима на големи, сини кръгове. Не изпускаше нито една подробност, защото Шрабек бе първият истински студент, когото срещаше, и без да се замисля, го взе за най-съвършения сред всички.

На драго сърце и той би му разказал нещичко, но преживяванията у дома внезапно му се сториха безкрайно маловажни на фона на новите събития; шегите от гимназията и провинциалните случки бяха толкова незначителни и плоски, че всички негови досегашни мисли и слова внезапно му се видяха детински, докато новите поставяха началото на истинската мъжественост. Шрабек изобщо не забелязваше мълчанието му и се наслаждаваше на плахия, възхитен поглед на новака. В отговор на неговото желание Бергер

внимателно опипа трите резки, които се открояваха като червен белег върху късо подстриганата глава на Шрамек, и бе поразен от разказа му за дуела. Потръпна от страх и все пак изпита приятно чувство при мисълта, че скоро и сам ще се изправи очи в очи с някой съперник, затова помоли Шрамек да му разреши да вземе за малко една от сабите, които се намираха в ъгъла на стаята. Естествено, усещането, което го обзе, беше болезнено, защото едва успя да я повдигне — отново забеляза колко по детски слаби и незаякнали бяха все още ръцете му, отново усети разликата между себе си и този широкоплещест, набит млад юначага и внезапно изпита завист. Стори му се невероятно, че някой с лекота може да размахва тази сабя във въздуха, да го разсича с острието ѝ, с всичка сила да отбива ударите на противника и да поразява чуждото лице. Тези случки от всекидневието му се струаха неподражаеми и достойни за възхита, сякаш бяха велики дела, които си заслужаваше да се постигнат, а плахийт възторг, с който говореше за тях, направи Шрамек още по-красноречив и откровен. Приказваше му като на свой приятел и разстилаше пред него цялостната ярка и многоцветна картина на живота си, който никога не излизаше извън очертанятията на студентския идеал, а Бергер не откъсваше очарования си взор от него. Беше намерил херолда на своя нов живот.

В полунощ най-сетне се сбoguаха. Шрамек сърдечно разтърси ръката на Бергер, тупна го по рамото и заяви с онази спонтанна дружелюбност, така присъща на студентските години, че бил „юнак и половина“, с което безкрайно ощастливи младия, извънмерно въодушевен човек.

Опиянен от впечатленията, той се прибра в своята стая, която изведнъж му се стори не чак толкова самотна и безутешна, макар че дъждът продължаваше да барабани върху прозореца, а студът нахлуваше през всяка пролука. Сърцето му бе преизпълнено от непознатите искрометни събития, чувствуваше се обзет от неизказано щастие, че още първия ден се е сподобил с приятел. Ала все пак щастieto скоро се смеси с тиха тъга, защото проумя колко слаб и по детски безпомощен е, като застане до този човек, който здраво бе навлязъл в живота. Винаги бе усещал, че е най-немощният, най-изнеженият, най-болнавият измежду всичките си другари, винаги беше изоставал в игрите и лудориите, ала едва днес болезнено го проумя.

Дали един ден ще стане като този Шрамек: толкова непоколебим, толкова силен, толкова свободен? Обзе го луд копнеж да заговори така чевръсто и сърцато, да има мускули и здраво да сграбчи живота, а не все да се споразумява някак си с него. Дали изобщо ще съумее да постигне всичко това? Недоверчиво заразглежда в огледалото своето плахо, издължено и голобрадо детинско лице и отново си спомни, че едва е успял да повдигне сабята с нежната си ръка, върху която не потрепваше нито един мускул. Спомни си, че преди два часа едва не се беше разплакал като дете, и то само защото бе тъмно, студено и нямаше никого до себе си. Страхът леко пропълзя към него: какво ще излезе от мен, слабушкото, в този непознат град, в този нов живот, за който са необходими сили, смелост и самоувереност? Не — наложи си да се стегне, — ще се бори, докато стане пълноценен, докато стане силен и уверен като своя приятел, ще усвои от него небрежната походка, настойчивия бодър изказ ще налее със сила мускулите си, ще стане мъж като него! Тъгата се сменяше с радост, а надеждата — с униние, мечтите му се объркваха все повече и повече. Видя колко късно е станало едва когато лампата запуши — и незабавно си легна. Навън все така барабанеше неумолимият септемврийски дъжд.

Това беше първият ден на Бертолт Бергер във Виена.

И през следващите дни нещата не се промениха: унинието постоянно преминаваше в радост, а надеждите — в разочарования, усещанията му бяха неопределени, но винаги граничеха с отчуждението, с невъзможността му да се приспособи. Все още липсваха великите, неочакваните, новите случки, които се беше надявал да получи от своята независимост, от следването, от Виена. Е, от време на време ставаха и хубави неща: Шьонбрун, потопен в мекото септемврийско сияние, златистите алеи, които бавно се изкачваха към открития бароков градински павилион, и възторженият просторен изглед отгоре към изящните градини и императорския дворец. Или театрите със своите пиеси и обаятелната близост на множеството красиви люде, елегантният свят по забави и празненства, понякога и улицата, която поднасяше толкова прелестни и чудати лица и направо искреше от хиляди примамливи обещания. Ала това бе едно постоянно наблюдение, но не и вникване в нещата; то приличаше на жадния

прочит на разтворена книга — нямаше го непосредствения разговор, непосредственото изживяване.

Още през първите дни направи единствения си опит да проникне в новия свят. Имаше роднини във Виена, заможни хора, които посети, а те пък го поканиха на обед. Бяха извънредно любезни с него, включително и братовчедите му — почти негови връстници, — ала той усети с пределна яснота, че с тази покана изпълняваха единствено дълга си, усети как погледите им спряха с прикрита, състрадателна насмешливост върху неговия костюм, досрамя го от собствената му елегантност на провинциалист, от свенливостта, която сигурно бе жалка, ако човек я съпоставеше със самоувереното поведение на братовчедите му, и се зарадва, когато дойде време да се сбогува. Не ги посети никога вече.

Ето защо всичко го тласкаше към приятелството от първата вечер, което прие с цялата възторженост на едно полудете. Изпитваше пълно доверие към силния здрав човек, който охотно приемаше въодушевената му обич и винаги беше готов да ѝ отвърне с онази сърдечност, която е присъща на вътрешно безразличните хора. Само след няколко дни Шрадек предложи на поруменелия от радост Бергер да си говорят на „ти“, а Бергер дълго време го изричаше несръчно и колебливо, защото респектът от превъзходството на неговия приятел беше изключително силен. Често го поглеждаше крадешком отстрани, когато вървяха заедно, за да усвои неговата крилата, волна походка, както и непринудените закачки, с които вземаше ума на всяко хубаво момиче; допадаха му дори лошите черти — фехтовалните движения с бастуна по улицата, мирисът на евтин тютюн, който постоянно лъхаше от дрехите му, шумните предизвикателни приказки по кръчмите и шегите, които често бяха глуповати. С часове можеше да слуша разказите на Шрадек за нищо и никакви истории с момичета, дуели и излети и без сам да иска, започна да възприема за съществени дори онези неща, които изобщо не го засягаха, вълнуваше се от тях, смяташе ги за истинския, за същинския живот и изгаряше от желание и той да ги изживее. Тайно се надяваше, че Шрадек ще го въвлече някога в подобно приключение, но последният имаше странния навик да го изключва от важните събития. Вероятно смяташе, че детинското голобрадо лице не внушава достатъчно уважение, защото рядко го вземаше със себе си, когато се събираше със своята студентска

компания — обикновено се срещаха по кафенетата или у дома. А подтикът за тези срещи винаги идеше от Бергер.

Той скоро забеляза това и изпита тайна горест. Подобно на всички приятелства между съвсем млади хора, и неговото приятелство носеше някои белези на любовта: бурната страстност, следвана от потискана ревност. Обзе го горчивина — естествено, не се осмеляваше да я издаде, — щом забеляза, че Шрадек проявява сърдечност и към съвсем простовати, обикновени хора, с които току-що се е запознал — държеше се с тях толкова приятелски, колкото и с него самия, а често дори още по-непринудено. Тогава почувствува, че колкото и голяма да беше неговата преданост към Шрадек, за тези няколко седмици след запознанството им не се беше приближил до него нито със сантиметър повече в сравнение с първата вечер. Ядоса се, че Шрадек не проявява към работите му дори част от интереса, с който той така въодушевено откликва на неговите проблеми, че никога не получава от него повече от един сърдечен поздрав, след което незабавно се впуска в разкази за себе си и едва обръща внимание на онова, което Бергер споделяше за своите близки.

А най-горчивата истина бе, че Бергер усещаше от всяка дума как Шрадек не го възприема като пълноценен човек. Самият начин, по който се обръщаше към него, беше непоносим! Вместо да продължи да го нарича Бертолт, сега постоянно му казваше Буби. Звучеше мило и сърдечно, но всеки път му причиняваше болка, защото го докосваше по раната, която открай време не можеше да заздравее: всички го смятаха за дете. Болеше го вече толкова години — в училище беше като момиче, всички смятаха, че е прекомерно изнежен, освен това бе ужасно срамежлив, а сега, когато вече трябваше да бъде мъж, изглеждаше като хлапе, не съумяваше да се отърси от колебанията и нервната си чувствителност. Хората не можеха да повярват, че вече е студент. Естествено, не беше навършил още осемнайсет години, но навярно изглеждаше доста по-малък, след като го възприемаха, като дете. В него все повече се затвърждаваше подозрението, че Шрадек се срамува да се появят заедно в компанията му заради неговата външност.

Една вечер наистина се убеди колко е бил прав. Дълго и безцелно се беше разхождал из града и отново болезнено бе усетил своята пълна самотност в преливащите от живот улици. Ето защо се отби при

Шрадек, за да си побъбрят. Той го поздрави сърдечно от канапето, без да става.

На масата лежеше студентската му шапка, чийто яркочервен цвят просто бодеше Бергер в очите. Неговото най-голямо, най-съкровено желание бе да бъде въведен от Шрадек в компанията му — там би намерил всичко, което му липсваше така болезнено: задушевно общуване, дом... Там би могъл да придобие онова, към което се стремеше: сила, мъжественост, пълноценност. От много седмици очакваше предложението на Шрадек, често беше изричал мъгляви, предпазливи намеци, но явно нямаше кой да им обърне внимание. Ала сега шапката изгаряше погледа му; струваше му се, че потрепва върху масата като жив огън, искреше и сияеше, омагьосваше всичките му мисли. Видя се принуден да заговори.

— Ще ходиш ли утре на кръчма?

— Естествено — незабавно се оживи Шрадек. — Ще бъде невероятно весело. Приемаме трима нови зайци, истински юначаги, славни и напети! Ще бъде великолепно. В четвъртък не ме буди преди два часа, сигурно ще се приберем едва призори.

— Да, представям си колко весело ще бъде — каза Бергер. После изчака. Шрадек не добави нищо. Имаше ли смисъл да продължава? Но на масата лежеше шапката и го примамваше — яркочервена, огненочервена... искряща като кръв.

— Каж ми... не би ли могъл да ме въведеш там някой ден... да ме вземеш със себе си, естествено знаеш ли... много ми се иска да видя какво става там.

— Да, да, намини някой път. Е, утре не става. Но ела някой друг път — на гости, разбира се. Не вярвам да ти хареса, Буби, там е доста страшничко, но щом искаш...

Бергер усети как в гърлото му се надига нещо. Тази шапка, тази червена, примамлива мечта — а ето че върху нея внезапно се спусна мъгла. Нима това бяха сълзи? От него се изтръгна невъздържан ропот:

— Защо пък да не ми хареса? За какъв ме смяташ? Да не съм дете?

Сигурно имаше нещо в гласа му, в тембъра, защото Шрадек скочи. Сега пристъпи към Бергер с истинска сърдечност и го тупна по рамото.

— Ех, Буби, не се сърди, нямах предвид това. Но доколкото те познавам, не ставаш много-много за тия работи. Прекалено си изискан, кротък, порядъчен. Нужна е свирепост, юначност, другите трябва да ти имат страха, па макар и само задето можеш да пиеш. Виждаш ли се като пияница, а? Ами като побойник? Сега в аулата всеки миг стават сбивания. Не, нали? Няма нищо нередно в това, но ти просто не ставаш за тия работи.

Не, не ставаше; почувствува, че Шрамек е прав. Ала за какво ставаше тогава? Къде можеше да е полезен в този живот? Просто не знаеше да се разсърди ли на Шрамек за неговата откровеност, или да му бъде благодарен. Естествено, онзи само след минута забрави предишния разговор и продължи да бърбори за друго, но у Бергер се загнезди мисълта, че всички го приемат за нищожество. Червената шапка на масата се взираше в него със зъл поглед. Тази вечер не стоя дълго, прибра се в стаята си, седя до късна нощ с ръце, оперени на масата, неподвижно вторачен в лампата.

На следващия ден Бертолт Бергер извърши една глупост. Не можа да мигне цяла нощ, защото не успя да се отърси от мисълта, че Шрамек го смята за нищожно, наплашено хлапе. Тогава реши да докаже, че не му липсва смелост. Щеше да предизвика скарване, дуел, за да се уверят всички, че не е страхлив.

Но не успя. От общуването и разговорите си с Шрамек беше схванал как се правят тези неща. В ниската заличка на ресторанта от предградието, където се хранеше и той, няколко студенти от компанията на Шрамек всеки ден сядаха срещу него. Не беше трудно да се скара с тях, защото те никога не говореха за друго — всичките им мисли се въртяха около така наречената поругана чест.

Когато мина край тяхната маса, нарочно закачи едно от креслата и го събори. Спокойно отмина, без да се извини. Сърцето му бясно заби.

И ето че зад него прозвуча заплашителен и рязък глас:

— Не можете ли да внимавате?

— Възпитавайте някой друг!

— Що за наглост!

Тогава Бергер се извърна, поиска визитната картичка и даде своята. Зарадва се, че ръката му не трепна. Всичко стана за секунди. Когато гордо-гордо се запъти навън, ги чу да се смеят на масата, а един от тях развеселено заяви:

— Ама че малчуган!

Тези думи развалиха задоволството му.

Сетне се втурна към квартирата си. С пламнали страни, заеквайки от радост, връхлетя в стаята на Шрадек, който тъкмо ставаше от сън, и му разказа всичко, като естествено премълча последната забележка, както и обстоятелството, че нарочно е катурнал креслото. От само себе си се разбираше, че Шрадек трябваше да стане негов секундант.

Надявал се бе Шрадек да го потупа по рамото и да го похвали, че е истински смелчага. Но последният замислено се вгледа във визитната картичка, свирна през зъби и ядосано отсече:

— Как можа да връхлетиш тъкмо на тоя! Як е като бик, един от най-добрите ни фехтувачи! Ще те съсече като едното нищо.

Бергер не се уплаши. Приемаше своето поражение естествено — нали никога не бе държал сабя в ръцете си. Направо се радваше, че ще го съсекат по лицето: тъкмо хората няма да питат вече дали е студент. Но неприятно бе засегнат от поведението на Шрадек, който не спираше да се разхожда с визитната картичка в ръка и да мърмори:

— Няма да е лесно. „Наглост“ ли каза?

В крайна сметка Шрадек се дооблече и се обърна към Бергер:

— Веднага ще прескоча до студентската кооперация и ще ти потърся втори секундант. Бъди спокоен, ще уредя въпроса.

Бергер никак не беше обезпокоен. Изпитваше дива, едва ли не свръхчовешка радост, че за пръв път официално се отнасят към него като към студент и мъж, че и той има вече своето приключение. Внезапно усети прилив на сили в китките си и когато пое сабята, за да я размаха, го обзе желание да я забие някъде. Цял следобед се отдаде на мечти за дуела, устремно кръстосваше стаята, а убеждението, че ще бъде надвит, не му причиняваше никаква болка. Напротив, тъкмо по този начин щеше да покаже на Шрадек и останалите, че не е страхливец — щеше да продължава да стои прав, дори ако кръвта рукнеше по лицето и очите му, дори ако започнеха да го дърпат от

полесражението. Сетне искрено ще му предложат самата червена шапка.

Кръвта му кипна. Когато Шрадек се прибра в седем вечерта, скочи да го посрещне с небивала възбуда. И Шрадек бе особено весел.

— Е, Буби, всичко е наред, работата се оправя.

— Кога тръгваме?

— Абе, Буби, да не сме луди да те пускаме с тоя! Въпросът, разбира се, приключи.

Бергер пребледня като мъртвец, ръцете му се разтрепериха, в душата му се надигна ярост и изпълни очите му със сълзи. Насмалко щеше да удари Шрадек през лицето, когато последният добави:

— Признавам, че не ми беше лесно. Следващия път бъди по-внимателен! Изходът невинаги може да бъде толкова благоприятен!

Бергер напразно търсеше думи, за да му отвърне. Ала разочарованието бе неопишимо. Най-сетне промълви, като едва сподавяше риданията си:

— Все пак ти благодаря. Но не ми допада това, което си сторил за мен.

И излезе. Шрадек смаяно го изгледа. Прие странното поведение като последица от възбудата на новака и престана да разсъждава по този въпрос.

Бергер започна да се оглежда около себе си. Животът му най-сетне трябваше да се добере до здрава основа. Беше вече доста седмици тук, а от първия ден не бе напреднал нито със сантиметър. Картините бавно отлитаха в безкрая като рехави облаци, фантазмените детински предчувствия започнаха да избледняват и да се разсейват като мъгла. Нима това наистина беше Виена, огромният град, дългогодишната мечта, за която беше копнял навярно от деня, когато за пръв път изписа върху хартията с детска непохватност думата „Виена“? Тогава навярно беше мислил само за множеството къщи и за въртележките, които би трябвало да бъдат по-големи и по-пъстри от тези на пазарния площад по време на панаирите. Сетне постепенно беше взел багрите от многобройните книги, беше поставил примамливите, съблазнителни жени по улиците, за да се разхождат кокетно, беше изпълнил къщите с дръзки авантюристи, а нощите — с

буйна дружба на единомишленици: всичко това беше потопил в кипналия водовъртеж, наречен юношество и жизненост.

А каква бе сегашната действителност? Тясна и гола стая, от която се измъкваше сутрин, за да прекара няколко часа в задушните студентски аудитории; гостилница, където на бърза ръка изгълтваше храната си; кафене, където убиваше времето си в зяпане на вестници и хора; безцелно скитане из шумните улици, докато се измореше и отново влезеше в тясната гола стая. Един-два пъти ходи и на театър, но все го изпълваше горчивина. Защото заставаше горе, на балкона, притиснат от множество хора, които не го познаваха, а долу, в партера, в ложите, съзираше господата, елегантните, изискани господа и съблазнителните дами с накити и голи рамена, виждаше ги как се поздравяват, смеят се и оживено разговарят. Всички се познаваха, всички бяха приятели помежду си. Книгите не бяха лъгали. Тук се осъществяваха на дело всички приключения, в чиято истинност често се беше съмнявал, защото не стигаха до него, тук бе обществото, което обикновено изчезваше в занемелите сгради, тук бяха животът, събитията, съдбата. Усещаше, че тук са тайните врати, през които се слизаше към съкровищницата на живота. Ала той стоеше, не ги изпускаше от очи и не можеше да мине през тях. Да, детството му имаше право: тази въртележка беше по-пъстра, по-бляскава, по-голяма от родната, музиката ѝ бе по-мощна и сладкострунна, а полетът ѝ — по-лудешки и по-крилат. Ала само стоеше край нея и я съзерцаваше.

Но той бе принуден да стои настрана не само поради своята свенливост: бедността също му връзваше ръцете. Онова, което близките му изпращаха и смятаха за напълно достатъчно, всъщност бе твърде малко за него. То го държеше на самата граница на лишенията, задоволяваше единствено спокойното, обикновено всекидневие, никога не би покрито разточителните пориви, които все пак придават смисъла на младостта. Макар да не можеше да си служи с парите, той бе потиснат от съзнанието, че е лишен от всичко, което смътно възприемаше за изключително красиво и опиянително: вихрено да профучи из Пратера с фойтон или цяла нощ да прекара в някое елегантно заведение с жени, приятели и шампанско, да хвърли парите, без да ги брои, за да задоволи някоя безумна прищявка. Повдигаше му се от безразсъдните студентски свади в опушените бирарии и душата му все по-неистово и горещо възжелаваше поне веднъж да се впусне в

крилат полет, който да я изтръгне от безутешното безличие на дните, да я дари с живителни усещания, раздвижени от великото пулсиране на живота и необуздания ритъм на младостта. Ала бе лишен от всичко това, всички дни завършваха с досада, защото привечер трябваше да се прибере в тясната си омразна стая, където сенките се разстилаха навсякъде, разпилени сякаш от зли ръце, където огледалото блестеше като лед, където вечер се боеше от сутринта, а сутрин се боеше от дългия, сънлив ден, който пусто и еднообразно завършваше с вечерта.

И тогава с невероятно усърдие, дори с отчаяние се отдаде на следването. Появяваше се пръв в аудиториите и лабораториите, отиваше си последен, работеше в жадна забрава, без да го е грижа за другарите му, които скоро започнаха да го гледат с неприязън. С тази неистова работа се стремеше да потисне копнежа си по другите неща — и съумя да го стори. Вечер бе толкова изтощен, че почти не изпитваше желание да разговаря с Шрамек. Напредваше сляпо в заниманията си, не влагаше никакво честолюбие, просто искаше да се зашемети, за да не мисли за другото, от което бе принуден да се откаже. Проумя, че това трескаво състояние съдържа в себе си някакво прекрасно тайнство, което подпомага хората да сподавят безсмислието и празнотата на целия си живот, и се надяваше, че по този начин ще успее да придаде смисъл и на собствения си живот, ала забравяше, разбира се, че първата младост не изпитва необходимост от смисъл в живота, а от самия многолик живот.

Един следобед се прибра от занятия по-рано от обичайния час и когато мина край вратата на своя приятел, му хрумна, че не го е виждал четири дни. Почука. Никой не отговори. Но знаеше, че Шрамек често задрямва привечер, когато е пропилял нощта с другарите си.

Отвори вратата. Тъмната стая му се видя празна. Ала внезапно нещо се раздвижи във фотьойла до прозореца — едро, засмяно момиче скочи от скута на Шрамек, където се беше разположило.

Бергер незабавно понечи да излезе. Вероятно не бяха чули похлопването му и той ужасно се смути. Но Шрамек стана, улови съпротивляващия се Бергер за ръката и го дръпна обратно.

— Виждаш ли, такъв си е. Бои се от момичетата като от мишки. О, не, няма да се криеш. Карла, виж, това е същият Буби, за когото ти разправях.

— Нищичко не виждам — звънна смехът ѝ, който бе доста силен. Наистина, беше много тъмно. Бергер неясно различаваше само белите ѝ зъби, които святкаха в мрачината, и засмените ѝ очи.

— И тъй: да бъде светлина! — рече Шрамек и се зае с лампата. Бергер се чувствуваше страшно неудобно, сърцето му се разлудя, но вече нямаше как да изчезне.

Беше чувал за тази Карла. Тя бе любовница на Шрамек от няколко седмици. Момичето работеше в някакъв магазин и беше доста весело създание. От стаята си често ги бе чувал да се кикотят и да шептят, но нали си беше свенлив, винаги съумяваше да избегне срещата с нея.

Лампата светна и той я видя — високо и симпатично, едро, силно и здраво момиче със закръглени форми, яркочервена коса и големи, засмени очи. Беше грубовата, приличаше малко на слугиня, а дрехите и прическата ѝ бяха раздърпани; или може би Шрамек беше виновен за този безпорядък? По всичко личеше, че е така. Ала колко приятно, естествено и жизнерадостно бе държанието ѝ! Пристъпи към него, подаде му ръка и каза:

— Здравейте!

— Е, харесва ли ти? — попита я Шрамек. Доставяше му огромно удоволствие да притеснява Бергер.

— По-хубав е от теб — разсмя се Карла. — Жалко само, дето е толкова мълчалив.

Бергер се изчерви, понечи да каже нещо, но Карла се засмя и изприпка при Шрамек.

— Я виж ти, изчервява се, като му заговориш!

— Остави го на мира — отвърна Шрамек. — Той не може да понася момичетата. Вярно, много е срамежлив, но ти ще го отракаш.

— О, да, няма да е зле! Елате при мен, няма да ви ухапя де!

И го хвана здраво под ръка, за да го накара да седне.

— Но, госпожице... — запелтечи безпомощният Бергер.

— Чу ли го? Каза „госпожице“, „госпожице“! Мили господин Буби, на мен не ми казват „госпожице“, казват ми „Карла“, разберете го веднъж завинаги!

И двамата, Шрамек и Карла, избухнаха в неудържим смях. Сигурно личеше колко е безпомощен — Бергер го усети — и за да не изглежда толкова жалък, се разсмя и той.

— Знаеш ли какво — рече Шрамек, — хайде да пийнем вино. Може би тогава няма да се срамува толкова. Хайде, Буби, иди да донесеш една бутилка, не, по-добре две. Съгласен ли си?

— Разбира се — отвърна Бергер.

Усещаше, че постепенно се отпуска, отначало просто го бяха хванали на тясно. Излезе, извика хазяйката, която донесе вино, извади чаши и тримата се разположиха на масата, разбъбриха се, засмяха се. Карла седна до Бергер и вдигна чашата си към него. Той видимо се бе окуражил. Понякога, когато тя заговорише с Шрамек, се осмеляваше да се вгледа в нея. Сега му харесваше повече. Огненозлатистите ѝ коси съблазнително се открояваха на млечнобялата шия. А непринудената ѝ жизненост, буйният, силен темперамент го пленяваха и той постоянно спираше поглед върху нейните алени, чувствени устни, които се разтваряха при смеха ѝ и показваха здрави, снежнобели зъби.

А когато внезапно се извърна към него с някакъв въпрос, Карла улови втренчения му поглед.

— Харесвам ли ти? — избухна тя в жизнерадостен смях. — И ти ми харесваш!

Каза го съвършено непринудено, без да го ласкае, но думите ѝ му допаднаха, очароваха го за секунда.

Оживяваше се все повече и повече. И ето че затрупаната самоувереност от гимназиалните години бавно рукна от него като горещ извор, той се впусна да разказва, да се шегува, а словата му, разгорещени от виното, заискриха от младежка дързост, която сам не бе забелязал досега у себе си. И Шрамек се изненада.

— Ей, Буби, какво става с теб? Винаги трябва да си такъв, а ти все се стесняваш!

— Ами да — засмя се Карла, — не ти ли казах веднага, че ще се добера до всичките му тайни.

Хазяйката отново отиде за вино. Веселието на тримата ставаше все по-буйно. Бергер, който иначе почти не пиеше, усети странна приповдигнатост от тази необичайна тържественост; не спираше да се смее и шегува, изцяло се отърси от своя свян. На третата бутилка Карла запя и предложи на Бергер да си говорят на „ти“.

— Шрам, нали нямаш нищо против? Той е толкова мил.

— Разбира се. Хайде! Разцелувайте се братски!

И преди Бергер да осъзнае какво става, усети влажните ѝ устни върху своите. Не го заболя, нито изпита наслада — усещането безследно се стопи в бурната и леко зашеметяваща веселост, която го подмяташе като в люлка. Изпитваше едно-единствено желание: вихреният прекрасен шемет да не престава, да не пресеква опиянението, което струеше от момичето, от виното и от младостта му. И страните на Карла поруменяха, сегиз-тогиз тя усмихнато намигаше на Шрамек.

Шрамек внезапно се извърна към Бергер:

— Видя ли новата ми сабя?

Бергер съвсем не беше обзет от любопитство. Но Шрамек го дръпна настрана и когато двамата се приведоха, тихо му рече:

— Така, а сега изчезвай, Буби. Вече нямаме нужда от теб.

Бергер за миг го погледна слисан. Сетне разбра и им пожела „лека нощ“.

Когато се озова в стаята си, усети, че подът под нозете му леко се олюлява. Кръвта биеше в слепоочията му и умората не след дълго го събори на леглото. На другия ден за пръв път проспа лекциите си.

И все пак колкото и бегла да бе тази среща, тя събуди в кръвта му известна трескава възбуда. Разсъждаваше смътно: дали копнежът по приятелството не таеше в себе си някаква заблуда, някаква сподавена лъжа? Дали в желанието да се изтръгне от самотата, за да се сподоби с пламенно приятелство, не се криеше друг, мъчително потискан стремеж?

Замисли се за дните, прекарани заедно със сестра му. Върна се към синкавите вечери, когато присядаха в смрачената градина, а той не различаваше чертите ѝ — съглеждаше в здрача само бялото сияние на нейната дреха, което струеше незримо, също като нежните отблясъци на облак върху свечереното небе. Какво беше онова усещане, което го даряваше с такова блаженство, когато гласът и милите ѝ слова долитаха от мрака сребристи и тихи, често искрящи от смях, а сетне пропити от нежност, когато музиката докосваше сърцето му като ласкав вятрец или опитомена птица? Дали това действително бе

обикновена доверчивост между брат и сестра, или в него — някъде дълбоко в сърцето му, сред хладината на лишено от жаден копнеж приятелство — се криеше и удоволствието от жената, свръхнежното и свръхсладостното възприятие на женствеността? И дали всичко, за което смътно копнееше, не беше блясъкът и блуждаещата диря на женската душа в живота му?

От онази вечер той го проумя със сигурност — копнееше за жена. Копнееше не толкова за телесна близост с някоя жена или за любовта ѝ, а за лекото докосване до нея. Нима непознатите и необикновените неща, за които жадуваше, не бяха свързани с жените, нима те не бяха пазителки на всички тайни, нима не примамваха и не съблазняваха, нима не желяеха мъжа, който също ги желяеше? От този миг започна да се заглежда в жените по улицата. Видя не една, някои бяха млади и красиви, а в очите им искреше светлина, която подсказваше толкова много неща. Кому принадлежаха тези красавици, които вървяха така кръшно, сякаш се люлееха в нежен танц, които гледаха край себе си с гордо вдигнати глави, блажено като кралици се отпускаха в каретите и пренебрежително докосваха с очи онези, които спираха поразени, за да им се възхитят? Нима и те не бяха обзети от копнеж, нима зад хилядите врати, зад безбройните прозорци на големия град, които бяха или боязливо затулени със завеси, или мечтателно разтворени, не се намираха безчет жени, които също като него да горят от желание, а то да се стреми към него като прегръдка? Нима не беше като тях млад, нима всички не изпитваха един и същ копнеж?

Престана да посещава редовно лекциите, по-често се разхождаше из улиците. Струваше му се, че най-сетне трябва да срещне жена, която да разгадае неспокойното излъчване на неговия взор; трябваше да му помогне случайността, трябваше да стане нещо неочаквано. Със завист и страстен копнеж гледаше как млади момчета и момичета под носа му се запознават, как нежно прегърнатите влюбени двойки изчезват привечер в парка; обземаше го все по-настойчиво желание да изживее нещо. Е, не мечтаеше за някакво безразсъдство, а просто за жена, нежна и кротка като сестра му, гальовна и мила, по детски предана, с вълшебен тих глас, когато му заговори вечер. Този образ осеняваше сънищата му.

Всеки ден, когато на обед се прибираше у дома по Флориангасе, срещаше весели рояци млади девойки. Бяха петнайсет-шестнайсетгодишни, връщаха се от училище на бърбиви групички, подскачаха като момиченца, неспокойно се озъртаха, кикотеха се, размахваха учебниците си. Всеки ден ги наблюдаваше отдалеч, свежите им засмени лица, стройните тела с къси поли, кръшните ханшове; следеше с див копнеж тяхната безгрижна, все още детинска жизнерадост, искаше да усвои младежкия им смях, безоблачното им веселие. Наблюдаваше ги всеки ден. И те го забелязаха. Когато се зададеше, съвсем явно се побутнаха като момичета, които започват да осъзнават прелестта си, избухваха в шумен смях и предизвикателно го стрелваха с палави очи, а той бързо отклоняваше погледа си и припряно ги отминаваше. Щом установиха, че се смущава и изчервява, че отбягва погледите им, дързостта на девойките започна да нараства с дни, ала той нито веднъж не посмя да ги заговори. Не притежаваха ли по-момчешки, по-мъжествени черти от него? Тази негова глупава свенливост не го ли превръщаше в смутено малко момиче?

Спомни си за една шега, която сестра му направи преди няколко години в родния край. Тайно го преоблече като момиче и незабелязано го смеси с приятелките си, които отначало не го познаха, а сетне дръзко го наобиколиха и го обсипаха със стотици шеги. А той — по онова време беше малко момче — стоеше разтреперан и поруменял и когато му поднесоха огледало, едва се осмели да вдигне очи, за да се види в него. Още тогава беше плах и страхлив, но все пак бе дете. Сега беше едва ли не мъж, а все още не умееше да устои на засмените погледи, да бъде силен и нахакан, въпреки че животът изискваше това от него. Защо не можеше да бъде като Шрамек и останалите? Наистина ли бе толкова невзрачен, наистина ли беше като дете?

Непрестанно си спомняше как засмените палави създания го наобиколиха, а той стоеше преоблечен като момиче и не се осмеляваше да вдигне очи. Какво ли бе станало с тях? Вече познаваха целувките и любовта, ходеха с дълги рокли, някои имаха мъже и деца. Всички бяха напуснали онази стая, бяха напуснали детството и вихрено се бяха втурнали в живота. Само той продължаваше да си стои тук — по-скоро момиче, отколкото мъж, поруменяло дете в безлюдната стая — със смутено сведени очи, които не се осмелява да вдигне...

В края на януари отново се отби у Шрамек. Навестяваше го порядко, откакто усети леката, примамлива наслада по време на самотните, безцелни разходки из улиците. Времето беше отвратително. Снегът от последните дни се бе стопил, но вятърът духаше все така студен и остър и обсебваше улицата. Облаците се гонеха по сивото небе, а то се взираше надолу като слепец. Заваля пороен дъжд, който се забиваше в кожата като ледени иглички.

Шрамек едва-едва го поздрави. Винаги се държеше безцеремонно и грубо, когато работите му не бяха съвсем наред. Разхождаше се неспокойно из стаята и непрекъснато пуфтеше с лулата. Понякога се извърещаше леко, сякаш искаше да попита нещо.

— Проклетата история... — изръмжа той през зъби.

Бергер кротко си седеше. Не се осмеляваше да го попита какво всъщност се е случило. Знаеше, че Шрамек без друго ще се разприказва.

Така и стана, той най-сетне избухна:

— Ама че мръсно време! Само това ми липсваше! Ще си изпотроша сега краката заради ония дивотии!

И отново яростно закръстосва стаята и толкова рязко размаха една линия, че въздухът изсвистя. Едва тогава Бергер попита предпазливо:

— Все пак какво се е случило?

— Онзи надут глупак, моят старши от студентската корпорация, преди два дни се заял с двама мъжаги. Днес в четири се почва, а утре продължаваме. А след осем дни ме чака изпит и наистина си имам съвсем други грижи. На всичко отгоре е налетял на хора, които положително ще го накълцат, глупакът му с глупак. Ако изгърмя на изпита, край! Пак ще трябва да повтора цяла година, като някое учениче. Как да не умирам от яд!

Бергер не каза нищо. Не му беше трябвало много време, за да проумее безсмислието на дуелите, прикрито зад лекия примамлив блясък, който ги позлатяваше отвън. Веднъж беше ходил на кръчма, а призори видя пияните студенти след цялата им тържественост и превзетост — пребледнели, с посивели лица. Сетне присъствува на един дуел в тясна, мръсна стаичка и оттогава само леко се усмихваше на сериозността, с която се отдаваха на тези глупости. У него напълно

се изпари вътрешният интерес към подобни истории. Естествено, никога не се осмели да го признае пред Шрамек — той гореше и кипеше в тях. Сега и двамата седяха безмълвни, всеки се бе вгълбил в мислите си, а навън вятърът бушуваше все по-яростно.

В този миг камбанката звънна и веднага след това някой похлопа на вратата.

Влезе Карла с изкривена шапка и мокри къдрици по засмяното лице.

— Красива съм, нали? Какво ще кажеш?

— Здравсти.

Запъти се към Шрамек и го разцелува. Той се отдръпна навъсен.

— Страх те е да не те намокря с жакетчето си, а, глупчо?

Сетне забеляза Бергер.

— Здравей, Буби!

Съблече жакета си и го захвърли върху канапето. Всички млъкнаха. Бергер се почувствува някак си неловко. От вечерта, когато пиха брудершафт, няколко пъти беше срещал Карла, но нито веднъж не го споходи онази дружелюбна, свободна естественост. Топлата чувствена вълна, която оттогава бе връхлетяла в живота му, го терзаеше и възбуждаше, щом се озовеше в близост до жена. Направо се страхуваше от своята страст.

И Шрамек не продумваше. Нямахше настроение, онази история и изпитът не му излизаха от главата. Мълчанието тягостно се проточи.

Карла здравата се ядоса.

— Май не идвам в най-подходящия момент за милостивия господин, а? Значи, за това си освободих следобеда — за да ви погледам как дремете с отворени очи! Много сте мили, няма що!

Шрамек стана и взе връхната си дреха.

— Мило дете, винаги си ми добре дошла, знаеш го. Но тъкмо сега — не. Трябва да излизам, вече е три и половина, а в четири Фикс започва играта в Отакринг.

— Така му се пада на тоя нехранимайко, дето се държи толкова нагло с всички хора! Значи, излизаш, а? Ами аз? Да не искаш да се мъкна по улиците в това време?

— Мило дете, ще се върна едва в седем. Но ти остани тук.

— Че какво да правя тук? Да спя ли? Благодаря, тъкмо това правих от девет часа снощи до тази заран. Вземи ме със себе си!

Много искам да видя как ще насекат Фикс на парчета.

— Какво ти става? Знаеш, че не може.

— Е, господ да ми е на помощ, оставам тук и ще те чакам. Буби ще ми прави компания. Нали, Буби?

Бергер не знаеше какво да отговори. Беше беззащитен пред това внезапно нападение. Едва се осмели да я погледне. Разсмяха се и двамата.

— Естествено — отвърна Шрамек, възвърнал доброто си настроение. — Естествено, двамата мога да ви оставя сами. Имаш ли представа какъв лицемер е тоя Буби?

— Никакъв Буби не е той. По-скоро е Бубка.

И двамата отново прихнаха. „Как само ме презират!“ — рече си Бергер. Защо не можеше да се присъедини към смеха им, защо се държеше така непохватно, защо не знаеше какво да отговори, как да се пошегува, нищо, съвсем нищо не умееше! В душата му се надигна ярост.

— Е, добре — рече Шрамек. — Ще рискувам. Но какво да правя, ако двамата объркате конците?

— За тая работа все пак са нужни двама.

— Знаеш ли... знаеш ли... виж какво... нямам ти особено доверие.

— Ама аз нямах предвид себе си!

И двамата пак избухнаха в онзи гръмогласен, весел, здрав смях, който беше лишен от всякакво зложелателство, но терзаеше душата на Бергер като удари с бич. Смътно пожела да се махне, да се махне далеч, на хиляди, десетки хиляди мили оттук. Или да заспи. Или да се весели като тия хора. Само да не седи безмълвен. Да не седи вдървен и уплашен, смутен като дете, да не допуска някой да го съжالياва...

Шрамек си наложи шапката.

— Добре, нека направим опит. Ала тежко ви, ако... Връщам се в седем. Буби, да слушаш! По очите ти ще разбере, ако забъркаш някоя каша. И не карай клетото момиче да скучае. Довиждане!

Грубо прегърна Карла през ханша, тя се изтръгна с кикот, той здраво я нацелува, махна на Бергер и изчезна. Външната врата се затвори с трясък.

И ето че Бергер и Карла останаха сами. Вятърът танцуваше с дъжда по улицата, понякога нещо в печката изпукваше, сякаш я

разцепваше на две. В стаята ставаше все по-тихо, от другата стая започна да долита тънкото дихание на стенния часовник. Бергер седеше като заспал. Усещаше, без да вдига очи, че тя го наблюдава с усмивка. Усещаше погледа ѝ като електрическа тръпка, която леко докосваше косите му и се спускаше надолу, към нозете. Струваше му се, че ще се задуши.

А тя седеше с кръстосани крака и чакаше. Сетне се приведе напред. Тихо се засмя. И внезапно продума в тишината.

— Ей, Буби! Страх ли те е?

Да, така беше. Как го бе разбрала? Изпитваше страх и само страх, глупав, детински страх. Ала се овладя и възкликна:

— Страх ли? Че от кого да ме е страх? Да не би от тебе?

Прозвуча грубо, без сам да го иска.

И мълчанието отново трепна в стаята. Карла стана, приглади роклята си, подреди разбърканите си коси пред огледалото и видя засмените си очи. Сетне леко се извърна.

— Право да си кажа, ужасно си скучен, Буби! Защо не ми разправиш нещо?

Бергер чувствуваше все по-силно ожесточение и към нея, и към себе си, задето се държи толкова недодялано. Тъкмо мислеше да ѝ каже нещо остро, когато тя пристъпи с миловидност и кротост, седна до него и се примоли като малко дете:

— Разкажи ми нещичко. Нещо умно или глупаво. Нали по цял ден четете разни книги, все нещо сте научили от тях...

И се облегна с цялата си тежест на него. Безсрамните ѝ привички я караха да се държи интимно с всекиго. Но този път меката топла длан върху неговата го смути.

— Нищо не ми идва наум.

— На тебе май никога нищо не ти идва наум! Всъщност какво правиш по цял ден? Струва ми се, че непрекъснато се шляеш. Неотдавна те видях по улиците на Йозефцат, но или бързаше, или се направи, че не ме позна. Дори ми се стори, че тъкмо тичаше подир някакво момиче.

Той понечи да възрази.

— Е, чакай де, няма нищо лошо. Каж ми, Буби, всъщност имаш ли си някоя, а?

Усмихна му се и неимоверно се зарадва на неговото смущение.

— Я гледай, дори се изчервява! Веднага познах, че си имаш някоя, лицемер такъв! Много ми се нека да я видя някой път. Кажи де, как изглежда?

В отчаянието си той не знаеше какво друго да стори, освен да се преструва. И отвърна грубо:

— Това си е моя работа. Какво те засягат моите любовници? Гледай си твоите!

— Буби, Буби, защо се разкрещя така, направо ме хваща страх!...

— И се престори на ужасно уплашена.

Той скочи.

— И престани да ме наричаш Буби. Не издържам повече!

— Нали и Шрамек те нарича така?

— Това е друго нещо.

Карла се засмя. Детинският му гняв страшно ѝ харесваше.

— Е, тогава нарочно ще го кажа. Буби, Буби, Буби — на, три пъти го изрекох!

Ноздрите му трепнаха.

— Престани, ти казах! Непоносимо е...

— Ех, Буби, Буби!

Той сви юмруци. Кръвта нахлу в главата му. Една стъпка го делеше от нея. Тя долови учестеното му дишане, видя как очите му гневно святкат и неволно отстъпи. Ала палавостта я обзе отново. С ръце на хълбоците, засмяна, Карла процеди през блестящите си зъби, сякаш през смях го каза на себе си:

— Виж ти! Буби май се разсърди.

Тогава той се хвърли върху нея. Подигравката се стовари отгоре му като удар с камшик. Искаше му се да я пребие, да я удря, да я накаже някак си, за да престане да му се присмива. Но якото, набито момиче с ловко движение хвана юмруците му и ги свали надолу. Ставите му болезнено изпукаха от желязната сила на ръцете ѝ. Не можеше да се помръдне, тя го държеше като дете, като играчка. Лицата им се вираха едно в друго от непосредствена близост: неговото — разкривено от ярост, очите му налети със сълзи, които бяха готови да бликнат, а нейното — изненадано, енергично, самоуверено, почти усмихнато. Цяла минута го задържа далеч от себе си като подскачащо кутре. В следващата му идеше да падне на колене пред нея — толкова

непоносима беше болката в китките. Тогава тя го пусна и нежно го бутна встрани.

— Така... а сега кротувай.

Но той я нападна отново. Беснееше, задето бе допуснал безпомощно да се мята в ръцете ѝ. Трябваше да я повали, да я усмири. Повече не биваше да му се надсмива. Внезапно я сграбчи, този път през кръста, за да я събори. Вкопчиха се запъхтени един в друг, тя беше изненадана и развеселена от неговата необяснима ярост, а той скърцаше със зъби и се тресеше от обида. Все по-здро̀во забиваше ноктите си в нейното гъвкаво тяло, върху което нямаше корсет, а то ловко се изплъзваше; сграбчи я през широките бедра, които здраво беше запънала в пода. По време на борбата лицето му докосваше раменете и гърдата ѝ, смутено вдишваше топлия, опиянителен аромат, който караше ръцете му все повече да отслабват; понякога долавяше силното туптене на сърцето и изригващия смях, който се изтръгваше от дълбините на притиснатите гърди; струваше му се, че мускулите му ще се вцепенят. Разтърсваше якото селско тяло и изпитваше чувството, че разтърсва ствол на дърво — понякога то леко се огъваше, но не можеше да бъде повалено, а се съпротивяваше с нарастващи сили. Но в един момент играта ѝ омръзна и тя се освободи само с две-три движения. Тласна го така внезапно, че той загуби равновесие.

— Я стига толкова! — Гласът ѝ бе гневен и в известна степен заплашителен.

Той политна назад. Лицето му гореше, очите му се бяха налели с кръв, виждаше пред себе си само червени кръгове. И за трети път я нападна — не беше на себе си, размахваше ръце, беше ослепял, побеснял от ярост. Ала внезапно се случи нещо друго. Разтърси го дивото ухание и шумолене на дрехата ѝ, топлият допир на нейното гъвкаво тяло. Вече не искаше да я удря и наказва — искаше да обладае тази жена, възбудила сетивата му. Привлече я към себе си, притисна се към топлата ѝ плът, с трескави ръце опипа цялата ѝ снага, жадно се вкопчи в роклята ѝ, за да я съблече. Тя все още се смееше — изпитваше лек гъдел от докосването му, — но в смеха ѝ прозвучаха непознати дрезгави нотки. Сякаш цялото ѝ същество се беше оживило, гърдата ѝ се развълнува, тялото ѝ по-бурно запритиска неговото по време на борбата, силните ѝ ръце потрепваха все по-неспокойно. Косите ѝ се бяха разпилели и с тежко ухание се разстилаха върху

раменете. Лицето ѝ пламваше все повече и повече. Блузата ѝ леко се разтвори, откъсна се някакво копче и разтрепераният младеж внезапно съзря неспокойното сияние на бялата ѝ гръд. За сетен път се напрегна и простена. Усещаше, че тя съвсем не иска да му се противи, единственото ѝ желание беше да бъде победена, обладана, ала силите му не стигаха дори за това. Разтърсваше я немощно. В един миг самата тя едва не падна. Главата ѝ сладострастно се изви назад, той съзря как очите ѝ внезапно засияха с непозната светлина. И когато продума:

— Ах, Буби, Буби! — гласът ѝ прозвуча като милувка, като бурна, настойчива въздишка.

Тогава я дръпна и като разбра, че няма да я събори със своите слаби, разтреперани детински ръце, внезапно и жадно сграбчи разпуснатите червеникави коси, за да я повали на земята. Тя изкрещя от гняв и болка. Диво и яростно отърси слабото тяло от себе си и то като лек товар залитна в стаята.

Бергер се спъна, загуби равновесие, сетне шумно се стовари в ъгъла, право върху сабите, които се намираха там. Нещо се вряза в ръката му, високо над лакътя.

Като зашеметен продължи да лежи цяла минута. И ето че тя пристъпи към него, като още потрепваше от възбуда, но беше обзета от плаха загриженост.

— Стана ли ти нещо?

Не ѝ отговори. Тя му помогна да се изправи и го погали. Изобщо не му се сърдеше. Той се изправи с мъка, защото бе пъхнал лявата си ръка в джоба на самото, за да не се вижда раната. Не искаше да признава какво се е случило. Яростта от жалката му немощ го изгаряше като огън — не беше успял да укроти дори жената, готова да му се отдаде. За миг се поколеба дали да не я нападне още веднъж. Усещаше как горещата и лепкава кръв изтича в джоба му.

Политна напред, без да я погледне, а тя уплашено понечи да му помогне. Очите му бяха замрежени от сълзи. Като през мъгла съзря вратата. Душата му бе съвсем пуста, напълно безразлична. Кръвта се стичаше в джоба: усещаше я смътно, иначе всичко в него бе угаснало. Политна напред слепешката... към вратата... навън... към неговата стая.

Там се сгромоляса върху леглото. Ранената ръка увисна надолу. Кървеше все още, понякога капките тежко тупкаха върху пода. Бергер

не им обръщаше внимание. В него се надигаше нещо, което заплашваше да го задуши. Най-сетне го разтърси неудържимо ридание, което изригна диво и болезнено, а той го сподави във възглавниците. Цяла минута неговото детско тяло се тресеше. Сетне му олекна малко.

Заслуша какво става оттатък. Карла се разхождаше умишлено шумно. Той не се и помръдна. Сетне стъпките заглъхнаха. Ала тя взе да отваря шкафовете, да барабани по масата — искаше да изтъкне присъствието си. Вероятно го чакаше да се върне.

Продължи да се вслушва. Сърцето му туптеше все по-силно, но той не се помръдна.

Тя се разхожда още известно време. После засвири с уста някакъв валс и взе да потропва в такт с музиката. Постепенно всичко стихна. След малко външната врата се отвори и шумно се затръшна.

През безкрайно дългата нощ и следващата сутрин Бергер очакваше появата на Шрамек, който да му потърси сметка за случилото се между него и Карла. Защото не се съмняваше, че Карла незабавно е разказала всичко на Шрамек. Не знаеше само как е представила нападението: като злоумишлена постъпка или като смешна прищявка на безразсъдно настроение. Цяла нощ умува какво да отговори на Шрамек, прехвърля в главата си дълги разговори с въпроси и отговори и можа да измисли някои ходове, за да пресече дискусията, ако не съумееше да се измъкне. Убеди се само в едно: приятелството им беше застрашено — то или щеше да пропадне, или основно да се промени.

Ала очакването му бе напразно. Шрамек не се появи нито тогава, нито на следващия ден. Това всъщност не беше кой знае колко странно, защото Шрамек го търсеше само когато имаше нужда от услугите му или когато трябваше да сподели с някого преживяванията си — иначе винаги Бергер бе този, който го навестяваше, за да го види. И понеже се чувствуваше виновен, прие, че той нарочно не го посещава, и продължи да чака с търпеливо упорство, което му причиняваше болка. През тези дни бе съвсем сам. Никой не го потърси, все по-силно го завладяваше унизителното чувство, че никой не се интересува от него, никой не го обича и няма нужда от него. И тогава два пъти по-силно усети

какво означава за него това приятелство, независимо от разочарованията и униженията.

Така измина цяла седмица. И един следобед, когато беше седнал пред писалището и се опитваше да работи, чу към вратата му да приближават бързи стъпки. Веднага разпозна походката на Шрамек, скочи в мига, в който вратата се разтвори и затръшна, а Шрамек застана пред него задъхан, засмян, улови го с две ръце и го разтърси.

— Здравей, Буби! Добре е, че си тук, всички дойдоха, само теб те нямаше, нали по цял ден се криеш! Така си е. Да, успях да го взема, слава богу, беше последният ми изпит. След осем дни ще се наложи да ми викаш „господин докторе“!

Бергер се стъписа. Всичко беше предполагал, само не и да се видят така. Успя да промълви няколко благопожелания. Но Шрамек го прекъсна.

— Добре, добре, не си прави труда! Хайде с мен, ела оттатък, ще го отпразнуваме както подобава, имам да ти разказвам много неща. Тръгвай! Карла вече ни очаква.

Бергер се уплаши. Обзе го внезапен страх от присъствието на Карла, защото щеше да му се подиграе, а той като поруменяло учениче щеше да се настани между тях двамата. Опита се да отклони поканата.

— Моля те да ме извиниш, Шрамек, но не мога, при най-добро желание не мога. Имам ужасно много работа.

— Работа ли? Какво работа можеш да имаш бе, симпатяго, когато съм взел последния си изпит? Трябва да се радваш и да дойдеш с мен, нямаш друга работа! Хайде, тръгвай!

Хвана го за ръката и го помъкна. Бергер бе твърде слаб, за да окаже съпротива. Само усещаше смътно, че властта на Шрамек над него продължава да бъде все така силна. Грабна го като момиче и той най-после проумя защо жените се покоряват на силните, веселите и жизнерадостните мъже — правеха го против волята си, единствено поради неосъзнатото възхищение от тяхната сила. Сигурно жената възприема мъжа така, както той възприемаше Шрамек в този миг; сигурно чувства омраза и гняв, ала и слабост пред надмощието на по-силния. Изобщо не усети, че се движи, изобщо не разбра как стана това, но внезапно се озова в стаята на Шрамек.

А там вече чакаше Карла. Щом го съзря, пристъпи към него, обгърна го със странен, топъл поглед, който го погълна като нежна

вълна, и без да продума, му подаде ръка. И отново го погледна, с любопитство, като непознат човек — ала все пак по-различно.

Шрабек подреждаше масата. Изпитваше необходимост да върши нещо и да приказва — неговата силна, жизнерадостна, ликуваща възбуда имаше нужда от подобни отдушници. Когато го завладееше някакъв порив, той търсеше хора, за да се освободи от него, а в останалите случаи всъщност беше безразличен и по-скоро затворен. Днес обаче цялото му същество излъчваше оживление и буйна момчешка радост.

— И така, какво ще прием? Не мога да ви разказвам нищо със сухо гърло! Какво, не искате ли вино? Иначе вечерта няма да е приятна, а тази вечер трябва да раздвижим духовете си. Да си сварим чай, извънредно скучен, хубав и горещ чай. Искате ли?

Карла и Бергер се съгласиха. Седяха един до друг на масата, но Бергер не обелваше дума. Мислите му се блъскаха в главата като нощна пеперуда в затворена стая. Не беше ли сънувал? Нима се бе боричкал с жената до себе си с такова отчаяние? Не се осмеляваше да я погледне, усещаше само как въздухът наоколо се сгъстява, а гърлото му се свива. За щастие Шрабек не забелязваше нищо. Тракаше с чашите и чиниите, подсвиркваше си и бърбеше. С удоволствие им изигра ролята на келнер, обслужи ги с огромно въодушевление, а сетне се разположи в удобното и разклатено кресло насреща им и подхвана своя разказ.

— И тъй, няма смисъл да ви изтъквам, че никога не съм се задълбочавал в ученето. Но не щеш ли, когато се затътрих блед като мъртвец към изпитната зала, срещам един стар приятел, Карл, нали го познаваш, и той, като видя колко съм зле, започна с все сила да ме успокоява. Но понеже умирах от страх — нямате представа колко противен става и най-порядъчният човек един час преди изпит, — го попитах дали изпитът е труден и какви въпроси са му задали преди две години. Когато ми назова първия, видях, че нямам и понятие от него, и направо ми прималая. Веднага го помолих да ми го разкаже — беше нещо във връзка с конституцията — и той ми наля знанията в главата, а сетне ме придружи, за да присъствува на моето заклание.

Какви ги дрънкаше тоя? Бергер не можеше да възприеме словата му, те идеха от много далеч, звучаха уж като думи, но бяха лишени от смисъл. Все още не смогваше да се отърси от мисълта, че се е борил с

жената до себе си, че тя го е надвила; но тази жена не му се подигра, а го погледна с меки, гальовни, искрометни очи...

Внезапно се стресна. Някой леко прокара пръста си по белега, който като огненочервена диря пресичаше ръката му, невнимателно полегнала върху масата. И щом трепна, видя в погледа на Карла въпрос, едва ли не нежен и състрадателен. Трескавата руменина стигна чак до слепоочията му, трябваше да се хване за креслото.

А Шрадек продължаваше своя разказ.

— И представете си, едва седнах, и ми се падна въпросът, който Карл току-що ми бе наблъскал в главата! Чух как някой се изкашля и се закиска зад гърба ми, но внезапно ми стана толкова леко, че изобщо не се разсърдих, а започнах да дрънкам... Думите ми се лееха като водопад. А влезеш ли веднъж в крачка, по-нататък е лесно. Говорих, докато ме заболя устата; кой знае какви глупости съм наприказвал, но по-важно е, че не мълчах.

Бергер изобщо не го слушаше. Усещаше само как пръстът още веднъж премина по раната и това потайно движение сякаш болезнено я разтвори. По тялото му премина тръпка и той рязко махна ръката си от плота на масата, който му се стори нажежен до бяло. Обзе го гневен смут. Но когато я погледна, забеляза как притворените ѝ устни трепнаха като насън и тихо промълвиха:

— Клетият Буби!

Само устните ли оформиха безгласното слово, или тя наистина го изрече? Отсреща седеше Шрадек, неин любовник и негов приятел, и продължаваше неудържимия си разказ... и ето че... Леко потрепера, зави му се свят и усети, че пребледнява. Ето че Карла много леко и нежно пое ръката му под масата и я положи върху своето коляно.

Кръвта отново нахлу в главата му, сетне се събра в сърцето, а после се изля надолу и изгори ръката му. Държеше мекото, заоблено коляно. Искеше да дръпне дланта си, но мускулите не му се подчиняваха — тя продължаваше да лежи като заспало дете, положено върху мека постеля, замряло в приказен сън.

А отсреща — о, колко далечен беше гласът сред дима! — все още говореше човекът, който му бе приятел и когото той сега лъжеше; Шрадек говореше ли, говореше за своята сполука, обзет от безгрижно веселие.

— Най-много се зарадвах, че оня нахалник Фикс загуби парите си. Представяте ли си, обзаложи се с всички, че ще пропадна на изпита, а след това се чудеше какво да прави. Налагаше му се хем да се радва, хем да се ядосва, казвам ви, направи такава физиономия, такава физиономия само... ама на вас какво ви става? Струва ми се, че и двамата заспахте.

Карла не пусна ръката му. А Бергер не преставаше да мисли: „Ръката... ръката... коляното... нейната ръка.“ Ала Карла засмяна възропта:

— Е, как да не загубим ума и дума, щом мързеливец като теб става доктор! Много ми се ще да видя физиономията на оня, който е скъсан на изпит, сигурно главата му става двойно по-голяма.

И двамата се разсмяха. Бергер продължаваше да трепери, обзе го злокобен ужас от преструвките на това момиче. Тя не изпускате ръката му, стискаше я толкова силно, че пръстенът ѝ болезнено се врязва в плътта му, и леко премести закръгления си крак до неговия. В същото време говореше невъзмутимо, говореше толкова невъзмутимо, че той потръпна.

— А сега кажи как ще отпразнуваме това божествено чудо! Щом не става дума за дуели, направо приличаш на жалък негодник, новоизлюпено докторче такава! Ще видиш обаче, когато Буби стане доктор — шапката ще ти падне!

А в това време бедрото ѝ се докосваше до неговото. Бергер усещаше меката топлина на нейното тяло. Предметите затанцуваха пред очите му, беше невероятно възбуден. Кръвта болезнено чукаше в слепоочията му.

В този миг удари стенният часовник. Някакъв тънък гласец неясно извика седем пъти своето „ку-ку“, „ку-ку“. Това помогна на Бергер да се опомни. Скочи, измънка нещо. Сетне подаде ръка — на него или на нея, вече не можеше да определи на кого, — някакъв глас, вероятно нейният, рече „довиждане“, а после вратата се затръшна зад гърба му: отдъхна си, обзет от блаженство.

А миг по-късно, когато се озова в стаята си, проумя всичко: беше загубил своя приятел. Ако не искаше да го ограби, трябваше да престане да се среща с него, защото усещаше, че няма да устои на съблазните на онова странно момиче. Уханието на косите ѝ, неистовият, страстен трепет на крайниците ѝ, неудържимото ѝ желание

— всичко това го изгаряше и той знаеше, че няма да ѝ устои, ако го погледне като днес със своята лека, съблазнителна усмивка. Как стана така, че внезапно го пожела толкова силно, та заради него искаше да измами Шрадек, този силен и красив здравеняк, към когото самият той изпитваше тайна и ужасно силна завист? Не можеше да го проумее, не изпитваше нито гордост, нито задоволство. Само безмерна тъга, че ще трябва да избягва приятеля си, за да не постъпи подло с него. Вярно беше, че приятелството му с Шрадек не отговори напълно на неговите стремежи — нали успя да вникне в същината на много неща, да проумее работи, които някога го бяха заслепявали, — ала сега, когато всичко се превърна в минало, му се стори, че губи безкрайно много. Защото то бе последното, което притежаваше във Виена. Всичко отлетя, най-напред надеждите и любопитството, сетне радостта от следването и усърдието му, а най-после — това приятелство. Разбра: този час го бе направил ужасно беден.

Тогава откъм съседната стая долетя някакъв шум: тих кикот, който се усили. Заслуша се, с ръце върху разлудяната си гръд. Нима му се присмиваха? Нима Карла бе разказала всичко, нима всичко беше предварително скроен номер, за да го изкусят? Продължи да се вслушва. Не, този смях бе по-различен, прекъсваха го шумни целувки и възбудено кискане. Последваха думи и нежности, от които не се срамуваха. Неволно сви ръцете си в юмруци, хвърли се върху леглото и зарови глава във възглавниците, за да престане да чува. Обзе го ужасно чувство, неудържима, яростна погнуса, погнуса, която му се искаше да изплюе. Погнуса от неговия приятел, от оная уличница, от самия себе си — нали насмалко да се включи в отвратителната игра! Обзе го безумна, безсилна, зловеща, немощна погнуса от целия свят.

В тези безутешни дни той написа писмо на сестра си.

„Мила сестрице, благодаря ти за писмото по случай рождения ми ден. В последно време ми беше тежко. Когато то пристигна и ме пробуди, за да ми съобщи, че днес навършвам осемнайсет години, аз го прочетох, но ми се стори, че не се отнася до мен, че е станала някаква грешка. Защото, ако милата ти ръка не беше изписала словата и почеркът ти не ми бе познат още от детинство, щях да

приема за подигравка онова, което пишеш за честитата ми волност и младост. Защото всичко в моя живот е по-различно, много по-различно, отколкото би могла да си го представиш, по-различно от собствените ми надежди. Болно ми е да ти пиша тези неща, но тук вече си нямам никого, с когото да ги споделя. От много дни не съм разговарял с никого. Понякога вървя из улиците подир хората и се вслушвам в разговорите им само за да чуя звученето на думите. Не познавам нищо, нищо не научавам, нищо не върша, безполезността ми ме убива. Дни наред нищо не ми се случва, не срещам познати лица — ти не знаеш какво означава това: да бъдеш самотен сред хилядното множество.

И с Шрамек всичко приключи. Случи се нещо, което не бих могъл да ти разкажа, защото не би го разбрала. Самият аз почти не го проумявам, защото нито аз, нито той носим някаква вина — между нас се появи нещо като двуостър меч. Едва сега разбрах, че съм го загубил: той беше най-драгоценното ми притежание във Виена.

Ще споделя и още нещо; мога да го кажа само на теб, защото знам, че няма да го издадеш на никого. Зарязах следването. От седмици не съм посещавал нито една лекция, книгите ми са потънали в прах. Не зная защо, но вече не мога да уча, чувствата ми са притъпени, не ме привлича нито една професия, защото никоя не е в състояние да ме изтръгне от ужасното потискащо усещане за самота. Нямам какво повече да правя тук, повдига ми се от всичко. Ненавиждам всеки камък, върху който стъпвам, ненавиждам своята стая и хората, които срещам, с мъка поемам ледения въздух, пропит с влага и мръсотия. Всичко ме угнетява тук, загивам... Потъвам в някакво тресавище. Навярно съм твърде млад и сигурно твърде слаб. Нямам юмруци, нямам воля — застанал съм като някое дете сред безчисленото множество дейни люде.

Зная едно: трябва да се прибера у дома. Все още не мога да живея сам, може би и това ще стане, но след няколко години. Сега имам нужда от теб и от родителите,

имавам нужда от хора, които да ме обичат, които да са край мен и да ми помагат. Да, това е детинщина, това е страхът на детето от тъмната стая — ала не мога другояче. Трябва да кажеш на нашите родители, че искам да оставя следването и да се върна вкъщи, да стана стопанин, писар или каквото и да било... Нали ще им го кажеш, ще им го обясниш? Моля те, направи го в най-скоро време, усещам как земята гори под нозете ми! Не съзнавах напълно своето влечение да се прибера у дома, ала сега, когато започнах да ти пиша, копнежът ми се пробуди и проумях, че не мога иначе: трябва да се върна при вас.

Това е бягство, бягство от живота, и то не първото ми бягство. Спомняш ли си, когато ме заведоха в гимназията и за пръв път престъпих прага на стаята, където шейсет непознати момчета се взряха в мен с любопитство, високомерие, присмех и изненада? Тогава побягнах към къщи, плаках цял ден и не исках да се върна там. И днес все още съм някогашното дете, изпитвам същия глупав страх и същия парещ копнеж по вас и по всички, които ме обичат.

Трябва, трябва да се махна оттук! Сега, когато успях да го изтръгна от себе си, усещам, че няма връщане назад. Зная, мнозина ще ми се смеят и ще ме подиграват, когато си дойда у дома като корабкрушенец, като човек, когото животът не е приел в лоното си; зная, че разбивам светлите надежди на своите родители; зная, че тази слабост е детинска и нищожна, но не съм в състояние да сторя срещу нея каквото и да било, усещам само, че повече не мога да живея тук. Никой не ще разбере какво понесох през последните дни, никой няма да ме презира повече от самия мен. Имам чувството, че съм белязан, болен, сакат, защото неимоверно много се отличавам от останалите, усещам го със сълзи на очи, аз съм по-лош, по-недостоеен, по-ненужен, аз съм...”

Спря да пише; сам се изплаши от неистовия изблик на своята болка. Едва сега, когато перото полетя заедно с трескавите му терзания, той забеляза каква болка се е натрупала в него, как е искал да я излее като огромен, пенлив водопад.

Имаше ли право да пише всичко това? Имаше ли право да разстройва единственото същество, което все още притежаваше, да стоварва върху нежното моминско сърце тежестта, която никой не можеше да свали от гърба му? Като през някаква мъглявина се взря в миловидния ѝ лик с ясните зеници, които често искряха от смях; видя как устните ѝ се свиват от уплаха, как лицето ѝ потрепва и сълзите колебливо рукват по пребледнелите страни. Защо да разстройва и нейния живот, защо да я плаши с този вик за помощ? Щом като му е писано да страда, ще страда, и то самичък.

Отвори прозореца, накъса писмото и пусна късчетата в тъмнината. Не, по-добре е безшумно да загине, но не и да моли за помощ. Нали беше учил, че животът унищожавя всичко негодно и крехко на този свят? Няма да пожали и него — просто ще постъпи справедливо.

Белите ивици неуверено запърхаха към двора и потънаха в него като светли камъчета в бездънна вода. Небето бе тъмно и беззвездно. Понякога по-светли облаци пробягваха по смрачената вис, а вятърът замеряше одреманите къщи с влажен, шумен продох. Отвред струеше леко безпокойство, неспирните напори на вятъра бяха като възбудено дихание, а от стенещите прозорци и разтрепераните дървета долиташе загадъчен шепот, сякаш някой тихо бълнуваше сред своите зли сънища в тъмнината. А вятърът се усилваше все повече, облациите все по-бързо се носеха като далечни светкавици по черната мантия на небето и човекът, който цял се бе превърнал в слух, внезапно усети в странното, възбудено раздвижване треската на първите прекрасни нощи, които пробуждаха пролетта.

И пролетта дойде — много бавно, като колеблив гост. Бергер едва я откри в непознатия град. А колко по-различно се чувствуваше, когато топлият вятър за пръв път преминеше над белите поля, когато черните буци пръст надникнеха изпод снега, а въздухът се напоеше с влажното им ухание? Къде остана онзи пръв безумен страх, когато час

по час скачаше и разтваряше прозореца, за да усети вятъра върху голата си гръд, за да се вслуша в стенанията на дърветата, които жалееха за своите листа? Къде изчезна ликуването му от хилядите дребни неща, от птичата песен в далнината и от белите забързани облаци, нали по-рано се бе вслушвал в нежното подземно бълбукане и пращане, нали бе следил как по връхчетата на клонките в градината набъбват малки, лепкави пъпки, как сетне се разпукват и показват плахите листенца и един-единствен, все още белезникав цвят? Къде изчезна трепетното безпокойство, загнездено дълбоко в кръвта му, къде изчезна необузданият радостен копнеж да захвърли палтото си и с натежали обуца да тъпче влажната набъбнала земя, да се изкатери нависоко и внезапно да извика, радостно да изкрещи, да не влага смисъл, да бъде като птица, литнала право към сияйната шир?

О, колко тиха бе тукашната пролет, лишена от всякакви пориви! Или може би тъкмо от него струеше тихият унес, тази тъга, която не му позволяваше да се зарадва на нищо — нито на нежното, златисто слънчево сияние, което топлеше покривите, нито на грейналите и оживени улици. Защо всичко го вълнуваше толкова малко, защо никога не отиде до Пратера или до Каленберг, който съзираше отдалеч, но му се струваше близък заради прозирния въздух. Не вършеше почти нищо, нито веднъж не напусна пределите на квартала. Уморяваше се все повече и повече. Седеше в малкия парк Шьонборн, предназначен преди всичко за деца и шепа възрастни хора; отиваше там, за да учи или чете, но не се докосваше до книгата — не откъсваше поглед от детската игра, обземаше го някакъв копнеж да заиграе с тях, отново да стане малък и безгрижен.

Отдавна беше зарязал следването. Не живееше, а кротко вегетираше, наблюдаваше нещата, но не изпитваше интерес към тях. Само веднъж бе направил опит да се окопоти и посети болницата; и когато се озова в огромния двор с напъпилите дървета, които безгрижно се олюляваха в тишината, без да подозират за злокобните и тайнствени съдби наоколо, внезапно забрави всичко и приседна на една от пейките. Отпусна се като болните, които се появяваха в своите дълги, сини, ленени облекла и се движеха с колебливите стъпки на хора, започнали да оздравяват. Почиваше си като тях — със спокойни, отпуснати ръце, без да се усмихва, без да разговаря, седеше между тях, напълно отдаден на смътното, бездейно възприемане на пробуждащия

се живот, наблюдаваше как слънцето топло струи между пръстите му и морно мечтаеше. Забрави за какво е дошъл, усещаше само, че хората се движат, а там зад кръглата порта се простира шумната креслива улица, че часовете отлитат бавно, а сенките незабележимо се удължават. И се стресна, когато дадоха знак на болните да се прибират. Нима не беше седял тук като един от тях, нима не бе по-болен и по-близо до смъртта от всички останали? Странно, повече от всичко копнееше да си седи така и да гледа как времето отлита.

Естествено, вечер понякога в него лумваха дяволски пламъчета. Постепенно се занемари, помъкна се с разни жени, които презираше, защото бе принуден да ги купува, случваше му се да прекара някоя и друга нощ по кафенетата, обзет от безразличие, всичко правеше без желание и страст, само заради смътния страх от безнадеждната самота. Откакто престана да разговаря с хората, около устните му се появиха сърдити бръчки и той избягваше да се погледне в огледалото. На няколко пъти се опита да стъпи на крака, но всякога отново се сгромолясваше в своята унесена и безцелна летаргия, защото наслоеното бреме на самотата го смазваше.

Ала животът го призова към себе си.

Веднъж, когато се прибираше късно през нощта — уморен, навъсен, напласен от стаята, която мълчаливо го очакваше, — забеляза, че вероятно по пътя е изгубил ключа от външната врата. Позвъни, макар и да рискуваше вместо хазяйката да му отвори Шрамек. Но се чу тътрене на припрени стъпки: хазяйката му отключи вратата и повдигна газовата лампа, за да види кой влиза. И в мига, когато светлината падна върху разрошените коси и почти непознатото за него лице на жената, Бергер видя, че клепките ѝ са зачервени от недоспиване, а около устните ѝ горестта е издълбала бръчки. С уплаха си помисли, че нещо се е случило — защо инак жената щеше да будува в два часа през нощта? Загрижен ѝ зададе този въпрос.

— Нима не знаете, господин докторе? Миди, моята дъщеря, е болна от скарлатина. Зле е, много е зле. — И тихо заплака.

Бергер се стъписа. Не бе чувал нищо. Едва си спомняше, че тази жена има дъщеря. На няколко пъти в тъмното антре, на влизане или излизане, край него се беше шмугвало някакво слабичко дете,

дванайсет-тринайсетгодишно девойче, бе го поздравявало, ала той никога не бе разговарял с него, дори не беше го удостоявал с поглед. И внезапно го заболя сърцето, защото от месеци насам в непосредствена близост до него, от другата страна на стената, живееха хора, на които ни веднъж не бе обръщал внимание, случваха се съдбовни събития редом с неговия живот, а той и не подозираше за тях. Как се е осмелявал да копнее за доверието на другите, след като самият той беше дремал животински, когато край него едно дете се бореше със смъртта!

Опита се да утеша разплаканата жена:

— Всичко ще се оправи... само се успокойте... — А сетне неуверено добави: — Не бих ли могъл да видя дъщеря ви? Е, не разбирам кой знае колко... в самото начало съм, но все пак... — Страстното желание, което бе изпитвал към следването си, внезапно и неудържимо се пробуди в него; ужасно му се прииска да иде оттатък, да разтвори книгите си и отново да се вгълби в тях.

Жената го отведе на пръсти при болната. Стаята с изглед към двора беше тясна, задушна и задимена от мъждукащата газена лампа; отсреща бе сградата на пожарната. Тук нямаше и помен от пролетта, а слънцето успяваше понякога да проникне само с мътни лъчи, отразени от осветените прозорци. Наистина сега изобщо не можеше да се забележи колко бедна е стаята, защото вещите губеха своите очертания в здрача — само в ъгъла, където се намираше леглото, трепкаше притулена, жълтеникава светлинка. Момичето бе потънало в неспокоен сън. Трескава руменина покриваше страните му, слабичката му ръка висеше извън леглото, сякаш бе забравена там, устните му бяха свити и нищо от симпатичното лице на пръв поглед не издаваше заболяването; само дишането бе тежко и понякога учестено.

Жената заговори тихо, разказът ѝ постоянно се прекъсваше от ридания:

— Докторът идва и днес, прегледа я, но не ми каза нищо. Вече трета нощ не съм спала, денем ходя на работа. Вярно е, че съседката ми помага, през деня идва да я наглежда, но ето че минаха три нощи, в които не я оставих, а няма подобрение... Боже мой, не, не се оплаквам — само дано не се случи нещо лошо!

Хлипането отново прекъсна думите ѝ. От целия неин разказ струеше неописуемо отчаяние.

Изведнъж в Бергер бликна особено чувство. Той за пръв път усети, че може да помогне на друг човек, за пръв път изпита радост от обаянието на своята професия.

— Мила госпожо, това не може да продължава. Ще се съсипете, а по този начин няма да помогнете на детето си. Сега си легнете, през нощта аз ще остана при малката.

— Но, господин докторе!

Тя уплашено вдигна ръце, сякаш не можеше да повярва в чутото.

— Трябва да се наспите, сънят ви е нужен. Разчитайте на мен.

— Но, господин докторе... не... не... как ви дойде наум... не, не може...

Бергер усети как сигурността му нараства, как някакво непознато смущение взривява купищата пепел, наслоена през последните месеци в гръдта му.

— Това е моя професия и мой дълг!

Изрече го невероятно гордо, сякаш беше обзет от радост, че ненадейно е открил смисъла и целта на погубения си живот — в този нощен час, в тази внезапна секунда.

Спорът им не продължи дълго. Жената беше преуморена, сънят затваряше очите ѝ и тя не след дълго отстъпи. Наложил се Бергер да издърпа ръката си, която тя се хвърли да целува, изпълнена от извънмерна признателност, сетне я заведе от татък в своята стая и я настани на дивана. През последните нощи от заболяването на детето беше спала в кухнята на един дюшек. Множеството дребни, но трагични и ужасни неща, за които не беше и чувал, го принуждаваха да възприема своята услуга не като такава, а като изкупване на горчива вина.

После седна край леглото на девойчето. Обзе го неописуемо усещане; животът сякаш бе станал по-тих и по-сговорчив, също като това едва доловимо дихание. Чак сега разгледа по-отблизо лицето, потопено в бледата светлина. Откакто се намираше във Виена, нито веднъж не беше чувствувал така съкровено близостта на друг човек, никога не се беше вглеждал толкова дълго в чертите на лицето му, никога не се беше потапял в тяхното незримо излъчване. Докато я гледаше, в душата му трепна някакъв спомен: едва забележима прилика със сестра му витаеше около слабите ѝ устни, макар че лицето все още бе детинско, неразцъфнало и печално. Измъчваше го

любопитството да узнае какви ли са очите ѝ, дали като на сестра му... — и постоянно се упрекваше, задето досега не ги е забелязал. Защо с такава отчуждение беше отминавал момичето и неговата майка, защо никога не бе помислял за тези две създания, които живееха до него? Защо тези устни никога не му се усмигнаха, защо очите ѝ му бяха непознати? Ето, и сега те бяха заключени в ковчежето на клепките... Защо не знаеше нищо за вълненията, изпълнили неразвитата детска гръд, която кротко се повдигаше, за да си поеме дъх? Внимателно взе отпуснатата ръка на детето, която висеше извън леглото, и я положи върху завивката. Докосването му бе нежно като милувка. Сетне се отпусна кротко и се взря в нея, болезнено си спомни, че силно е занемарил своето следване, и безмълвно се закле да промени живота си издъно. Започна да мечтае, видя се като лекар, като човек, който помага на другите, и тази примамлива мисъл раздвижи кръвта му. Погледът му непрекъснато се връщаше към бледото, детинско лице на девойчето, спираше се за дълго — сякаш чрез погледа си той възнамеряваше да запази нейната съдба и да задържи застрашения ѝ живот.

Детето внезапно трепна и отвори очи — големи, трескави и сияйни, сякаш изпълнени с блестящи бисерни сълзи. Цялото лице изведнъж се проясни. Очите описаха кръг, сякаш искаха да си проправят път през трескавата мъгла и призрачните сънища. Сетне внезапно спряха върху лицето на Бергер и като че ли се стреснаха. Изпитателно се взряха в лика му, после се втренчиха в неговите очи. Напуканите устни незабележимо се раздвижиха.

Бергер скочи, попи трескавата влага от челото и ѝ даде да пие. Момичето приведе главата си напред, бързо отпи няколко глътки и морно се отпусна на възглавниците зад себе си, без да откъсва очи от Бергер. Погледът ѝ не бе напълно проясен, но все пак почудата в него се смесваше с нещо, което приличаше на благодарност. Гледаше го неотклонно. И когато той се извърна и зашета из стаята, разтреперан от дълбокия, недоумяващ поглед, усети как големите бляскави очи на детето следят всяко негово движение. И когато отново пристъпи към леглото, те бяха широко разтворени, а щом се приведе към нея, устните ѝ трепнаха: той не разбра дали щяха да заговорят, или да се усмихнат. Сетне клепките се затвориха, сиянието върху лика ѝ угасна. Остана да лежи безмълвна и бледа, а когато заспа, дишането ѝ бе вече по-леко.

В бездиханната тишина Бергер изведнъж долови силното туптене на своето сърце. Радостта трепна в него и неудържимо започна да расте. За пръв път в живота си дейно се беше включил във всекидневието на другите хора, имаше чувството, че някой го дарява със сърдечната си признателност, че в тези няколко часа му се е случило нещо велико и прекрасно. Почти нежно погледна към девойчето, към това дете, към първия човек, който му бяха поверили, чийто живот трябваше да спаси и който сам бе спасил неговия живот. Не откъсваше очи от заспалото момиче, а дългите часове му се сториха небивало леки. И безкрайно се изненада, когато лампата внезапно запращя, а пламъкът подскочи и угасна, защото мракът бе изчезнал, а утрото го очакваше пред прозореца с първия си крехък зрак.

Преди обяд дойде лекарят, за да види болната. Бергер му се представи като студент по медицина и го попита дали опасността вече е преминала. Ужасното усещане, че му липсват знания, направо го стисна за гърлото.

— Смятам, че да — отвърна лекарят. — Кризата е преодоляна. Странно, децата много по-лесно от възрастните понасят това заболяване, сякаш силата на неизхабения им живот се бори със смъртта и я побеждава. Така е при почти всички детски болести: децата ги превъзможват, докато възрастните умират.

Прегледа болната. Бергер стоеше потресен редом с него. Като осъзна как жадно поглъща всяка дума от този човек, как се вглежда във всяко от движенията му, дълбоко в себе си той почувствува чудодейната сила на професията, която някога сам бе избрал слепешката и към която дълго бе изпитвал неприязън. Красотата ѝ внезапно засия като слънце — пристъпваш до нечие легло и вместо подарък полагаш върху него надеждата, обещанието и дори самото оздравяване! В този миг съвсем ясно съзря посоката на своя житейски път: трябваше да бъде деен и полезен — тогава нямаше да е така чужд на всички, нямаше да е така самотен.

Като начало пое всички грижи за момичето. Без да предписва каквото и да било, се ограничи да проследява фазите на заболяването, да прекарва край леглото на болната и нощите, и доста голяма част от деня. Кризата действително бе преодоляна през онази нощ.

Температурата спадна, вече можеше да се разговаря с малката и той го правеше с удоволствие. Ако идваше отвън, ѝ донасяше по няколко цветенца и ѝ разказваше за пролетта, която леко раззеленява дърветата в парка Шьонборн — нали детето си играеше все там, — и за това, че другите девойчета са се облекли вече в светли дрехи. Разказваше ѝ за сияйното слънце, което сега грееше навън, разказваше ѝ всякакви истории, четеше ѝ, обещаваше ѝ скорошно оздравяване, а най-голямо удоволствие му доставяше нейната радост. Истински му олекваше от простиците разговори, съзнателно водени по детски, и самият той с изненада чуваше понякога своя висок и весел смях.

А малкото бледо девойче лежеше върху възглавниците и леко се усмихваше. Усмихваше се безсилно, около устните му едва-едва се появяваше чаровна гънка и отлиташе като полъх на вятъра. Ала когато го погледнеше, взорът ѝ се отпускате върху лицето му, бездънното сиво сияние нежно струеше от самата глъб на нейните очи и не излъчваше никаква почуда или отчуждение, а топло се отпускате върху него — така, както детето се отпуска в прегръдките на своята майка. Вече можеше и да приказва, затова бързо превъзможна първоначалния свян да го заговаря.

Най-много го молеше да ѝ разказва за сестра си. Как изглежда, висока ли е или ниска, как се облича, дали е била послушна в училище... И дали косите ѝ са руси като неговите... И дали не може да измисли нещо и да я повика някой път във Виена, която положително е по-красива от малкото градче с грубоватото и смешно име... И дали и тя някога е боледувала като нея?... Въпросите ѝ бяха детински и обикновени, а ѝ хрумваха все нови и нови. Но Бергер не се изморяваше от тях. Отвърщаше ѝ с удоволствие и му беше невероятно хубаво да се впуска в сърдечни разговори за своята сестра, която му беше най-милото на този свят. И когато девойчето го помоли, му донесе и фотографията от писалищната маса.

Крехките ѝ, все още напълно прозрачни детски ръце с любопитство поеа снимката.

— Ето — и тя внимателно прокара нокътя си отгоре, — това е вашата уста. Само дето горчиво я присвивате и ставате съвсем друг. Когато ви срещнах по-рано, постоянно се страхувах от вас, имахте такъв вид...

— А сега? — И той кротко се засмя.

— Сега вече не. Ами очите ѝ като вашите ли са?

— Мисля, че да.

— И е висока колкото вас, нали така? Сестра ви сигурно е много красива. Ах, погледнете, тя сресва косите си също като мен, сплита ги около главата си. Мама отначало не ми разрешаваше да ги нося така, казваше, че ме състаряват. Но аз не съм толкова малка, вече съм получила първо причастие.

Тя му върна фотографията и той дълго и безмълвно се взира в нея. За пръв път снимката не му помогна да си припомни изражението на сестра си. То незабележимо се беше сляло в представите му с нежните бледи черти на това дете и той не бе в състояние да ги различи една от друга. И усмивките, и гласовете им му се струваха еднакви, те се бяха съчетали в живота му като единствените женски създания, които му се доверяват и обичат да бъдат с него. Образът на Карла напълно изчезна от паметта му, през всичките тези дни нито веднъж не помисли за нея и за онзи час, който сега спокойно изплуваше в съзнанието му като пиянство, шемет, глупост, извършена в момент на ярост. И постепенно забрави угнетителните дни, които бе изживял тук.

Изпитваше единствено чувство на щастие, с което са го дарили. Струваше му се, че дълго се е лутал в тъмнината, в непрогледния мрак и внезапно е съзрял далечна светлина с млечнобяло сияние като звезда, изпитал е нечакано щастие, светлината е струяла от някакъв дом, където е можел да си откъдне, където са го приели като мил гост. Какво бе търсил при жените този невръстен, слаб и неуверен човек? По-опитните вероятно го смятаха за глупак, невинните — за прекомерно страхлив: та той все още беше безпомощен, незрял мечтател. Пристигнал бе твърде рано, твърде рано се беше натрапил на онези, които бленуваха само за узрелите плодове на живота. Ала това дете тук, в което жената едва пускаше своите кълнове, приличаше на пъпка, беше притворило очи, беше нежно, лишено от себелюбие и страст, това дете, чиято съдба се разкриваше пред очите му — нима не можеше да го задържи за себе си, да овладее душата и сърцето му, което несъзнателно започваше да се стреми към него? Една мечта, по-сладка от предишните и все пак по-осъществима от неясните видения на пропилените му часове, бликна като топла вълна в гърдта му.

И колкото по-често се взираше в нея, колкото повече я опознаваше и колкото по-забележимо поруменяваха страните ѝ след боледуването и разхубавяваха младото ѝ лице, толкова по-силно потрепваше в него потисканата нежност, лишена от каквато и да било страст. Това бе нежност на брат към сестра, нежност, която преливаше в истинско щастие, когато я погалеше по слабите ръце и съзреше разцъфтялата усмивка върху устните ѝ.

Веднъж тя отново лежеше кротко, съвсем кротко. И двамата мълчаха. Внезапно го обзе желание, което сам не можеше да проумее. Пристъпи към леглото ѝ, защото му се стори, че е заспала. Ала тя просто лежеше кротко и го потапяше в странното сияние на своя взор. Безмълвните устни си почиваха като блед и притворен цвят на роза. И в този миг той разбра какво иска: само да докосне устните ѝ със своите устни, да ги докосне едва-едва.

Приведе се. Но дори пред болното дете не му достигаше смелост.

Тя вдигна очи към него:

— За какво мислите сега?

И ето че той надмогна своето мълчание. Промълви едва чуто:

— Така искам да те целуна... Може ли?

Тя лежеше неподвижно и само се усмихваше, усмихваше му се със своите ясни и лъчисти зеници, които проникваха чак в сърцето му, усмихваше се, ала не като дете, а като жена...

Тогава той се наведе и леко целуна нежните, невинни детски устни.

След няколко дни за пръв път разрешиха на болната да стане. Седеше в удобното кресло, преместено близо до прозореца, и бе неизказано щастлива, че се е измъкнала от леглото. Бергер приседна до нея и с гордост я погледна; изпитваше смътно усещане, че е помогнал да бъде излекувана, че и той е допринесъл с нещо за спасяването на живота ѝ. Изглеждаше пораснала по време на болестта — сякаш детето в нея безшумно си бе отишло. Седеше като младо момиче и радостта ѝ не бе вече детинска и необузdana, а овладяна и вгълбена. А когато чука на прозореца, зад който потрепваше хладният въздух, и рече: „Нека поне пролетта влезе, след като аз не мога да изляза“ — Бергер прие думите ѝ като малко чудо, като неподозирана

прелест на живота. И престана да се срамува от себе си, задето се е влюбил в едно тринайсетгодишно девойче, защото осъзна, че събитията, изживени в дните на оздравяването, бяха забулени в недействителност и невъзвратимост. С каква чудодейна сила го разтърси нейната сърдечна доверчивост, все още незасегната от женски свян, нейната всеотдайна и жизнерадостна привързаност към него! Често го заговаряше по име, задяваше се с него и той усещаше, че палавостта се смесва с ярките изблици на щастието от победената самота. Смехът отново бликна от душата му, той си спомни на него като за някакъв забравен език от детството. А когато оставаше сам, се отдаваше на нежни мечти: виждаше я как расте, как става жена — умна, сериозна, разсъдлива. Откриваше и себе си в тези картини — разбираше, че тя ще порасне за него.

Ала самотата му бе прекъсната и от още нещо — майката на момичето се прекланяше пред него като пред господ. По цял ден сякаш се чудеше как да му се отблагодари. Сега, когато по-често разговаряше с нея, забеляза, че бедната женица е изживяла много неща и въпреки униженията и разочарованията е запазила своята трогателна доброта. Съжали, че по-рано грубо е отминавал тези хора, че ги е смятал за недостойни, и се зарадва, че е изкупил вината си.

Поднови и връзките си с Шрабек. Веднъж го срещна в коридора и сам се учуди колко весело и безгрижно се обърна към него. Стана дума и за Карла, но това не му причини никаква болка. Изпълваха го дълбока радост, безгрижие и волност, които личаха дори в походката му — вървеше изправено и напето. Животът проникваше в него отвред, всичко бе на мястото си и единственият неистов копнеж, който го разтърсваше, бе свързан с книгите, потънали в прах — искаше да ги разтвори и да възобнови следването си. Сега професията му го мамеше със златисто сияние. Искаше да изчака само още няколко дни до пълното оздравяване на девойчето, искаше да изпие до дъно своя пръв успех, бурната радост, която усещаше във всяка секунда от тези лъчезарни дни.

Две седмици Бергер почти не се показва на улицата, само понякога припряно напускаше болничната стая, за да набави някои неща. И когато за пръв път бавно закрачи по блесналия от слънцето

паваж, наистина усети пролетта, чието прохладно ухание трепкаше над града, потопен в празнични светлини. Стори му се, че днес вижда за пръв път града, който сякаш беше изплувал от печалната, мокра мъгла и сега бе окъпан в светлина. Старите сгради на Йозефщат му се видяха топли и уютни, макар че винаги ги бе възприемал като разядени и мръсни, защото очертанятията на старинните покриви и комини ярко се открояваха върху чистото синьо небе, а далечният Каленберг като че ли му кимаше за поздрав: надничаше иззад широките улици, сгушен в бледия знак. Лицата на хората сякаш се бяха прояснили, а когато се разминаваше с жените, понякога му се струваше, че погледите им излъчват дружелюбност. Или това бе собственото му сърдечно сияние, което се отразяваше от всеки предмет, от тъмните зеници и осветените прозорци, от блесналите улици и озарените пробудени цветя зад стъклата? Около него сякаш не съществуваше вече враждебност и отчуждение, всичко приличаше на плод, който зрее и ни дарява с обещания и багри, с предчувствие за скорошно притежание, с прелестно предвкусване. Изобилието се лееше отвсякъде и го понасяше на своите талази. Той изцяло се отдаде на щастието.

Ала не след дълго почувствува някакво замайване. Като че ли беше пиян — краката му натезаха, железен обръч стегна главата му. Безсилие го завладя внезапно, също като пролетна умора. Наложил се да приседне на една пейка по Рингщрасе. Слънцето сипеше своите лъчи върху него, по ръцете му, по тялото му, което съвсем леко зъзнеше — гъстите клони на дърветата все още не бяха се разлистили, за да ги възпрат, затова те струяха толкова буйно и напористо, с такава завладяваща мощ, че му се наложи да примижи. Глъчката громолеше по паважа, хората го отминаваха, ала нещо го принуждаваше да стиска очи и да не помръдва от грубата пейка. Седя така два, три часа. Едва по здрач, когато захладя, успя да се надигне и се запъти към къщи — с усилие, като болен.

Отмина стаята, в която беше девойчето. Усещаше, че трябва да остане насаме със себе си, най-сетне да направи равностметка на безбройните нови събития, които така го бяха променили през тези седмици. Седна на писалището, за да подреди книгите и записките си. Утре щеше отново да се залови със своето следване.

Тогава забеляза една дебела неизписана тетрадка и едва я позна. Беше си я определил за дневник, когато пристигна във Виена. И

постоянно бе живял в очакване на някое събитие или изживяване, за да го отрази достойно на първата страница, беше го чакал и най-после, когато дните станаха от еднообразни по-еднообразни, напълно забрави тетрадката. Сега я възприе като знамение. Защото животът бе започнал току-що, звездите току-що бяха озарили безутешната нощ. Тя трябваше да се превърне в дневник на житейските събития и навярно — усети го смътно — на любовта. Защото някакъв вътрешен глас му нашепваше, че влечението към това дете някой ден ще се превърне в любов към една жена...

Увеличи пламъка на лампата. Сетне взе мастило, черно и червено, както и всевъзможни пера, и с много заврънкулки и арабески се залови да изписва върху първата страница словата на Данте „*Incipit vita Nuova*“ — „Новият живот започна“. От дете обичаше да се занимава с краснопис и дори сега, когато възнамеряваше да увековечи своето бъдеще и миналото си, не се въздържа да не изпише красивите, сложни букви, да ги изпълни с червено и черно: „Новият живот започна“. Думите трябваше да заискрят с кървави отблясъци!

Но... за миг прекрати писането... я виж, беше си накапал ръката с мастило. Малко, червено, кръгло петно. Понечи да го изтрие. Не успя. Разтърка го с вода. Петното не излизаше... странно наистина... опита отново. И пак напразно.

Тогава една мисъл го прониза като светкавица. Кръвта му се смрази. Какво бе това?... Нима?...

Сетне вдигна ръкава си — колебливо, уплашено. И усети как ръката му, с която направи движението, изстива: отново съзря червените кръгли петънца — едно, второ, трето. Внезапно си обясни умората и неотдавнашната отпадналост. Знаеше достатъчно. Болката по-силно зачука по слепоочията му, гърлото му пресъхна. А краката си под масата усещаше студени, тежки, чужди. Скочи и залитна, не посмя да се види в огледалото. Не, това не биваше да прави! Не биваше да прави нищо — нито да вика, нито да плаче, да не се надява на нищо и нищо да не очаква, защото положението беше неизбежно. И всичко бе толкова естествено. Беше се заразил. Имаше скарлатина.

Скарлатина... и внезапно думите, които лекарят някога беше казал за детските болести и скарлатината, долетяха до него така, сякаш някой гласно ги изричаше в стаята: „Децата се справят с тях по-лесно, а възрастните умират.“

Скарлатина... Смърт... думите се заплитаха една в друга. Скарлатина — една детска болест! Нима това не символизираше целия му живот: като възрастен да страда от нещо, което е присъщо само на децата и детската възраст? И възрастните по-трудно се справяха с това положение от децата: о, как го проумя отведнъж!

Ала цялата му същност все пак се надигаше против смъртта. Да беше му се случило преди три седмици — с какво удоволствие би си тръгнал тогава, с каква кротост и незабележимост би отстъпил от сцената, където никой не го изслушваше и не го заговаряше! Но сега? Защо животът си играеше така с него и в последния миг му показваше тези примамливи неща, за да направи разлъката му с тях трудна? Защо тъкмо сега, когато отново се бе свързал с хората, когато някои от тях щяха да страдат навярно повече от самия него?

Сетне го обзе умора, безмълвно, безпаметно примирение. Неотклонно се взираше в червените петна, докато не затанцуваха пред очите му като искрици. Всичко в него се обърка. Усещаше само, че животът му — щастието или злощатието, хората или самотата, миналите или предстоящите събития — е сън. Вече не желаше нищо. И с болка се питаше дали тази отпадналост в настоящия миг не е самата смърт.

Само му се прииска да се сбогува.

Отиде в другата стая, където спеше девойчето. Прикова погледа си върху спокойния, любим лик. Нима не беше мечтал да свърже с нея съдбата си? И не беше ли тя причината всичко да стане коренно различно от онова, което бе замислил: да умре, а не да живее?

Нежно погали лика ѝ с поглед. И пое с устните си усмивката, която леко играеше около детската ѝ уста. Ала когато се върна в стаята, всичко в него горчиво се бе отпуснало, като повехнал цвят.

Скъса няколко писма, записа някакъв адрес на едно листче. Сетне позвъни и зачака.

Жената мигновено долетя. Все така се втурваше при него, за да му услужи, защото се прекланяше пред него като пред бог.

— Не... — трябваше да започне отначало, гласът му бе твърде неуверен — не ми е много добре. Моля, оправете ми леглото, а после извикайте лекаря. Ако състоянието ми се влоши, изпратете телеграма на сестра ми, ето адреса.

Два часа по-късно треската започна.

Направо го изгаряше. Сякаш цялата сила на неизживените му часове, на неотдадената страст щеше да го изпепели през двата дни, които му оставаха от дългия живот. В къщата цареше смут. Девойчето се прокрадваше с разплакани очи и не се осмеляваше да погледне никого, сякаш се страхуваше, че могат да я обвинят за станалото. Жената отчаяно коленичеше пред разпятieto в преддверието и с ридания се молеше за живота на умирация. Шрамок също го навестяваше постоянно и с несъкрушима бодрост уверяваше всички, че изходът ще е благоприятен. Лекарят мислеше другояче и изпрати телеграма до сестрата на Бергер.

Два дни треската разтърсва безпаметния човек и го подмята на своите червени пенести вълни. Само веднъж дойде в съзнание. Кръвта му се беше укротила. Лежеше неподвижно, с отпуснати ръце и притворени клепки.

Ала беше съвсем буден. Усецаше, че в този миг стаята сигурно е много светла, защото някаква розовочервена омара тегнеше върху клепачите му.

Остана неподвижен. Внезапно една птица започна да чурулика откъм съседната стая. Отначало едва-едва, сякаш за проба. Сетне се отпусна, запя възторжено, мелодията се извисяваше, рееше се ту нагоре, ту надолу. Болният се заслуша. Смътно се досети, че пролетта е дошла.

Птичата песен се усилваше все повече: нейната възторженост му причини едва ли не болка. Струваше му се, че е свила гнездо току до леглото му и запраща пискливите звуци право в ушите му... Ала не... Ето че съвсем затихна, отдалечи се. Сякаш кацна на някакво дърво, навън, в пролетта. Песента постепенно заглъхна, стана все по-нежна — сякаш пееше флейта, сякаш долетя глас на момиче. Нима беше пяла не птица, а нежният, сребрист и треперлив гласец на девойче — сладко и звънко детско гласче?

Девойче, дете... Спомените колебливо се раздвижиха и докоснаха сърцето му. Бавно си припомни всичко, но без правилна последователност — различни картини се редяха една след друга. Усмехнатото детско лице изплува от мрака на забравата, а сетне — призрачна и все пак сладка — и откраднатата целувка. После болестта,

майката, цялата къща — спомените се завъртяха назад и той внезапно проумя, че е болен и че сигурно ще умре.

Повдигна натежалите си клепачи. Да, същата стая. И бе съвсем сам в нея. Птицата от съседното помещение вече не пееше, часовникът, който иначе припряно тиктакаше, също бе замлъкнал — бяха забравили да го навият. Клепачите му отново се притвориха, ала той не го забеляза. Взираше се в стаята, сякаш извърещаше поглед назад, в далнината: озова се в онази първа нощ, когато пристигна във Виена, а навън валеше дъжд и той плачеше, обзет от горчива самота. После всичко изплува отново — и Шрадек, и останалите пъстри събития; ала те бяха толкова недействителни... толкова чужди... нито го облекчаваха, нито му причиняваха болка... просто отлитаха, отлитаха в безкрайния мрак на изтощението.

Тогава... внезапно... чу как съседната врата се затръшна. А сетне няколко стъпки. Разпозна ги: беше Шрадек. Да, това бе гласът му. На кого говореше? Кръвта му заби в слепоочията... май Карла се засмя отгатак? О, какви терзания му причиняваше смехът й... В този миг не биваше да се смее. Копнееше за спокойствие... мълчание... тишина. Ала не, какво ли правеха? Чу ги да се смеят. И внезапно, като през стъкло, погледна в съседната стая. Там стоеше Шрадек, който посегна към нея, целуна я. А тя изви хълбоците си назад, със засмени очи — като тогава, също като тогава...

Ръцете му трескаво пареха. Защо тия двамата се смееха отгатак като луди! Така болеше... Нима не знаеха, че иска да умре, че умира, съвсем сам, без приятели. Очите му се наляха със сълзи, в гръдта му нещо закипя, той заудря с ръце наоколо. Не можеха ли да изчакат поне да умре? Но ето... едно кресло се сгромоляса на пода... видя всичко, видя как тя се изплъзва от ръцете му. Ала той се втурна след нея — о, колко буен, колко силен беше! — хвана я, пресегна се през масата и я привлече към себе си... Но тя побягна отново... къде изчезна?... Ах, да, беше се скрила... а после заподскачаха насам-натам, подгониха се. Стаята се затресе... не загърмя ли в този миг цялата къща?... Да, всичко се разлюля, въздухът се изпълни с ужасен грохот. Проклетници! Защо не го щадяха в сетния му час!... Не, продължаваха лудата си гонитба... сега, сега я докопа. Какво си се развивала от страх и страст?... Болният горчиво простена. Шрадек я беше сграбчил, червените коси се разпиляха и рукнаха като кръв... смъкна дрехата й...

бялата ѝ риза засия... тя самата бе толкова бяла и гола... И продължиха да се гонят около масата, насам-натам, пак назад... как се смееше, как само се смееше!... А сега — това пък какво беше? — тя влетя в стаята му направо през стената и застана пред него... до леглото му... сияйно бяла, гола... Или...

Или — мъчеше се да вдигне тежки клепачи, — или... не беше ли това сестра му, застанала в бяла дреха пред него? Не лежеше ли върху челото му нейната мила, прохладна ръка?...

Огънят го измъчва още два часа. Сетне всичко угасна. До леглото стояха сестра му, детето и Шрамек — тримата, които обичаше и които се бяха събрали така, както никога досега не ги беше виждал. Те изпълваха целия му живот. И тримата не отронваха нито дума. Малкото девойче тихо хлипаше, но постепенно и този последен, горък плач заглъхна. В стаята стана съвсем тихо и тримата усетиха величието на мига и болката. Не се чуваше нищо — само през прозорците долиташе високият гневен глас на големия чужд град, който не стихваше и не забелязваше нито смъртта, нито живота.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.